NINVESTU FIL-FUTUR TIEGĦEK
FOND SOĊJALI EWROPEW
MALTA 2007-2013

MINISTERU GĦALL-EDUKAZZJONI U X-XOGĦOL

IS-SEGRETARJAT PARLAMENTARI
GĦALL-PRESIDENZA TAL-UE 2017 U L-FONDI TAL-UE

GWIDA GĦALL-EDUKATURI FUQ IL-PEDAGOĠIJA U L-ASSESSJAR

L-UŻU TAL-APPROĊĊ LI JIFFOKA FUQ IL-KISBIET MIT-TAGĦLIM

L-AGRIKUMMERĊ

FORMS 3 4 5

Learning Outcomes Framework

Learning
Outcomes
Framework

Dan id-dokument jagħmel parti mill-Proġett ESF1 228 bl-isem 'id-Disinn tal-Qafas tal-Kisbiet mit-Tagħlim, marbut mal-programmi ta' Tagħlim u Assessjar b'rabta mat-Taħriġ' implimentat fil-Programm Operattiv II – Politika ta' Koeżjoni 2007-2013, parzjalment iffinanzjat mill-Fond Soċjali Ewropew tal-Unjoni Ewropea bir-rata ta' ko-finanzjament: 85% Fondi tal-UE; 15% Fondi Nazzjonali.

© Direttorat għall-Kwalità u l-Istandardizzazzjoni fl-Edukazzjoni 2015

Direttorat għall-Kwalità u l-Istandardizzazzjoni fl-Edukazzjoni,
Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol,
Triq l-Assedju l-Kbir, il-Furjana VLT 2000
Malta

Pubblikatur: Direttorat għall-Kwalità u l-Istandardizzazzjoni fl-Edukazzjoni

L-ebda parti minn dan id-dokument ma tista' tiġi kkupjata jew preżentata bħala verżjoni uffiċċjali, jew bħala dokument li ġie prodott b'affiljazzjoni jew approvat mid-DQSE.

Disinn Grafiku: Outlook Coop

Il-Kontenut

L-Introduzzjoni 5

1 Il-Kisbiet mit-Tagħlim tas-Suġġett 9

2 Il-Pedagoġija
A. Il-Pedagoġija u l-prattiki għat-tagħlim 21
B. L-*embedding* fit-tagħlim tat-Temi Krosskurrikulari 24
Ċ. It-tagħlim ta' studenti differenti f'kull livell 29

3 L-Assessjar
A. Metodoloġiji li jassiguraw assessjar xieraq 34
B. Metodoloġiji ta' assessjar inklussiv 39
Ċ. Modi ta' assessjar ta' min joqgħod fuqhom u validi 40
D. L-Assessjar tat-Temi Krosskurrikulari 41
E. Ir-Rappurtaġġ tal-Progress 42

Ir-Referenzi 44

L-Appendiċi: It-Temi Krosskurrikulari 46

L-Introduzzjoni

Wara l-approvazzjoni tal-Qafas Nazzjonali tal-Kurrikulu (NCF) fl-2012, ġie varat pjan ambizzjuż bil-għan li jpoġġi t-teorija fil-prattika. Mibni fuq il-Kurrikulu Minimu Nazzjonali (2000), dan jindirizza dawk in-nuqqasijiet li jeżistu fil-proċess tat-tagħlim f'Malta fejn l-enfasi qed iddur mit-tagħlim tas-suġġett għal fuq it-tagħlim tal-istudenti.

Il-qafas tal-Kurrikulu Minimu Nazzjonali ħadem fuq id-dokumenti marbuta ma' ċerta *policies* maħruġa mill-Kummissjoni Ewropea. Dawn kienu jinkludu l-*Key Competences for Lifelong learning – A European Reference Framework* (inkluż fl-anness tar-Rakkomandazzjonijiet; 2006/962/EC); l-i*Strategic Framework for European Cooperation in Education and Training* (ET 2020; 2009) u l-*Europe 2020 – A Strategy for Smart Sustainable and Inclusive Growth* (COM (2010) 2020) li kien kontinwazzjoni tal-*Lisbon Strategy for Growth and Jobs (Memo 06/478/12 Dec 2006).*

Fl-isfond tal-iżvilupp storiku Malti, u fuq il-bażi tal-kurrikulu u d-dokumentazzjoni tal-UE, l-NCF ifittex li jipprovdi direzzjoni strateġika billi jirrazzjonalizza l-bidliet meħtieġa u l-implikazzjonijiet tagħhom fuq il-kontenut tas-settur/suġġett, il-pedagoġiji u l-assessjar. L-NCF ġie ppreżentat b'perspettiva ta' tagħlim tul il-ħajja filwaqt li jiċċelebra d-diversità billi jaħseb għall-istudenti kollha f'kull stadju tal-edukazzjoni tagħhom. Huwa għandu l-għan li jintroduċi aktar ekwità u diċentralizzazzjoni fis-sistema nazzjonali. L-NCF ifittex li jippreżenta kurrikulu mingħajr kantunieri li jirrifletti tranżizzjoni mingħajr skossi, filwaqt li jkompli jibni u jestendi fuq il-pedamenti sodi tal-edukazzjoni bikrija. Fuq kollox, l-NCF għandu l-għan li jipprovdi edukazzjoni ta' kwalità għal kull student/a billi jnaqqas il-persentaġġ ta' persuni li jitilqu kmieni mill-iskola filwaqt li jħeġġiġhom ikomplu l-edukazzjoni ogħla.

L-NCF ippropona *Learning Outcomes Framework* (LOF) bħala l-bażi għat-tagħlim u l-assessjar matul is-snin tal-edukazzjoni obbligatorja.

Numru ta' dokumenti lokali oħra li ġew ippubblikati f'dawn l-aħħar xhur ukoll kienu ta' kontribut għall-ħtieġa ta' approċċ li jiffoka fuq ir-riżultati tat-tagħlim fl-istrutturi edukattivi preżenti. B'mod partikolari, il-*Framework for the Education Strategy for Malta 2014-2024* (2014), *L-Istrateġija Nazzjonali Tal-Litteriżmu Għal Kulħadd f'Malta u Għawdex 2014-2019* (2014), *A Strategic Plan for Early School Leaving in Malta 2014* (2014), *Education for All: Special Needs and Inclusive Education in Malta* (2014), *Malta National Lifelong Learning Strategy 2020* (2015) u r-*Respect for All Framework* (2014) kollha jiffokaw fuq il-ħtieġa li jiġu offruti opportunitajiet indaqs lill-istudenti kollha sabiex jiksbu riżultati edukattivi ma' tmiem l-edukazzjoni tagħhom u li jippermettulhom jieħdu sehem f'tagħlim tul il-ħajja, u b'hekk jitnaqqsu l-ħafna każijiet ta' studenti li jitilqu kmieni mill-iskola filwaqt li jiġi assigurat li l-istudenti kollha jiksbu l-ħiliet bażiċi fil-litteriżmu, fil-matematika, fix-xjenza u fit-teknoloġija.

Il-Proġett ESF 1 228 – *Design of Learning Outcomes Framework, Associated Learning and Assessment Programmes and Related Training* huwa maħsub li jwassal dan l-approċċ tal-*Learning Outcomes Framework* lill-edukaturi u l-partijiet ikkonċernati fl-edukazzjoni obbligatorja. Dan jindirizza l-iżvilupp olistiku tal-istudenti kollha u jiddefendi l-edukazzjoni ta' kwalità għal kulħadd bħala parti mill-istrateġija koerenti għat-tagħlim tul il-ħajja li għandha l-għan li tassigura li t-tfal kollha jkollhom l-opportunità jiksbu l-ħiliet u l-attitudnijiet meħtieġa sabiex ikunu ċittadini attivi tal-futur li jirnexxu fuq il-post tax-xogħol u fis-soċjetà irrispettivament mill-istat soċjo-ekonomiku, kulturali, razzjali, etniku, reliġjuż, tal-ġeneru u sesswali.

Filwaqt li wieħed irid jirrikonoxxi l-fatturi li jmorru lil hinn mill-iskola li jaffettwaw ir-riżultati tal-istudenti, bħall-faqar u l-esklużjoni soċjali, l-LOF ifittex li jtejjeb l-esperjenzi tat-tagħlim tal-istudenti billi jinkoraġġixxi l-kreattività, il-litteriżmu kritiku, l-imprenditorija u l-innovazzjoni f'kull livell.

L-LOF ġie ddisinjat ukoll sabiex jilħaq l-erba' għanijiet edukattivi msemmija fl-*Education Strategy for Malta 2014 – 2024* (Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol, 2014), fosthom li:

- jitnaqqsu d-differenzi fir-riżultati edukattivi bejn is-subien u l-bniet u bejn studenti li jattendu skejjel differenti, jitnaqqas in-numru ta' studenti li jmorru ħażin, jiżdied il-livell fil-litteriżmu, fil-matematika u fix-xjenza u t-teknoloġija, u jogħla l-livell tal-istudenti;
- jingħata s-sapport għal riżultati aħjar lil tfal f'riskju ta' faqar jew li ġejjin minn familji bi dħul baxx u jitnaqqsu r-rati ta' studenti li jieqfu kmieni mill-iskola;
- tiżdied il-parteċipazzjoni fit-tagħlim tul il-ħajja u t-tagħlim għall-adulti;
- tiżdied ir-rata ta' studenti li jkomplu jistudjaw u jiżdied il-livell tar-riżultati f'edukazzjoni u taħriġ ogħla, vokazzjonali u terzjarju.

Il-Programmi ta' Tagħlim u Assessjar (LAPs) li ġew żviluppati għal kull suġġett ser jassiguraw li ċ-ċentru jkun l-istudent. Għaldaqstant, l-attivitajiet ta' tagħlim ser ikunu mfassla sabiex jistimolaw il-kreattività u l-immaġinazzjoni; jgħinu lill-istudenti jagħmlu l-ġudizzji tagħhom meta jeditjaw/jikkoreġu x-xogħol tagħhom; jiżviluppaw il-ħiliet investigattivi u kostruttivi tal-istudenti billi tintuża midja differenti u jiġu inkoraġġuti ħiliet riċettivi (is-smigħ u l-qari) li jwasslu għal ħiliet produttivi (it-taħdit u l-kitba). L-LAPs huma maħsuba wkoll sabiex tinħoloq atmosfera fejn l-istudenti jiżviluppaw il-ħiliet personali tagħhom sabiex isolvu l-problemi u l-abiltà tagħhom biex jaħsbu u jirraġunaw b'mod loġiku; jirriflettu fuq ir-riżultati u l-konsegwenzi filwaqt li jesploraw alternattivi possibbli, u japplikaw kuntesti interessanti u realistiċi li jagħmlu sens għalihom.

Bl-użu tal-LAPs, l-għalliema ser ikunu mħeġġa joħolqu sitwazzjonijiet u riżorsi li jkunu interessanti b'mod intrinsiku, li jinkludu fihom il-kultura, u li joffru sfida konjittiva filwaqt li jippermettu lill-istudenti jsiru ħaġa waħda mal-informazzjoni varja li jkunu kisbu.

IL-PROGRAMM TA' TAGĦLIM U ASSESSJAR GĦALL-AGRIKUMMERĊ

Dan id-dokument, li hu maħsub għal min jieħu d-deċiżjonijiet, l-edukaturi u l-għalliema fil-klassi, jippreżenta l-Programm ta' Tagħlim u Assessjar (LAP) għall-Agrikummerċ.

L-LAP jinkludi:

- **Il-*Learning Outcomes Framework* (LOF)** – dan jinkludi sett ta' *subject learning outcomes (SLOs)* li jispjega x'għandu jkun jaf, jifhem jew ikun kapaċi jagħmel l-istudent bħala riżultat tal-proċess tat-tagħlim. Dawn ir-riżultati tat-tagħlim huma ddisinjati biex jintużaw f'numri varji ta' kuntesti ta' tagħlim u mgħallma permezz ta' metodi differenti. Dawn jistabbilixxu r-riżultat aħħari aktar milli jiddeskrivu l-proċess ta' tagħlim jew l-attivitajiet ta' tagħlim.

- **Noti fuq il-Pedagoġija u l-Assessjar** – ir-riżultati tat-tagħlim huma miktuba b'tali mod li jwasslu informazzjoni fuq il-pedagoġija u, flimkien mal-istrateġiji tal-assessjar marbuta ma' kull riżultat, jissettjaw idea ċara tal-assessjar. Dan id-dokument jelenka modi ta' tagħlim prattiku kif ukoll linji gwida għall-assessjar li jistgħu jintużaw mill-edukaturi filwaqt li jiġu addattati mill-edukaturi nfushom sabiex jilħqu l-bżonnijiet tal-istudenti tagħhom.

Dan id-dokument sar b'kollaborazzjoni bejn Outlook Coop Learning Outcomes Framework Joint Venture li tinkludi lil Outlook Coop bħala s-sħab ewlieni, East Coast Education Ltd, u l- University College London Institute of Education, flimkien mad-Direttorat għall-Kwalità u l-Istandards fl-Edukazzjoni (DQSE). Is-Sur Barry Smith (Direttur Tekniku tal-Joint Venture), is-Sur Godfrey Kenely (id-Direttur tal-Kuntratti tal-Joint Venture), Dr Michelle Attard Tonna (Kap tal-Proġett) u s-Sur Gaetano Bugeja (Project Leader) mexxew lill-esperti tal-proġett.

Il-Kontributuri

Nixtiequ nirringrazzjaw lill-esperti msemmija hawn taħt li taw il-kontribut tagħhom fl-iżvilupp tal-Learning Outcome Framework u d-Dokument fuq il-Pedagoġija u l-Assessjar għall-Agrikummerċ.

L-Esperti tas-Suġġett:

CASSAR Matthew
GRECH Charles Francis
MUSCAT Dirk

Il-kisbiet mit-tagħlim tas-suġġett

L-AGRIKUMMERĊ

FORMS 3 4 5

Il-Kisbiet mit-Tagħlim tas-Suġġett (SLOs) għall-Kura tas-Saħħa u l-Ħarsien Soċjali jinkludu minn Form 3 sa Form 5

FORM 3

1. Ix-xjenza tal-pjanti u l-ħamrija.

L-Aspett tas-Suġġett: 1. Kapaċi nifhem iċ-ċiklu tal-ħajja u l-morfoloġiji tal-organi differenti tal-għeruq u s-sistemi tar-rimjiet tal-għelejjel/pjanti ornamentali.

K 1 Kapaċi nagħti isem lil organi differenti tal-għeruq u tas-sistemi tar-rimjiet ta' uċuħ/pjanti ornamentali.

IL-KITBA

Uċuħ/pjanti ornamentali: e.ż.

- *Genus allium: basal, tewn*
- *Familja tal-Apiaceae: zunnarija*
- *Familja tal-Cucurbitaceae: qargħabli*
- *Familja tas-Solanaceae: patata, tadam, brunġiel, bżar aħdar*
- *Familja tal-Asteraceae: artiċokk*
- *Genus brassica: brokkoli, pastard, kaboċċi, brussel sprouts;*
- *Pjanti ornamentali: petunja, punsjetta*
- *Organi: werqa; għerq; fjura; żerriegħa; frotta.*

K 2 Kapaċi niddeskrivi t-tessuti tal-pjanti, is-sistema ta' trasport, u l-komponenti taċ-ċelloli tal-pjanti.

IL-KITBA

- *Tessuti tal-pjanti: parenchyma; collenchyma; sclerenchyma;*
- *Introduzzjoni għas-sistema ta' trasport: xylem; phloem;*
- *Komponenti taċ-ċelloli tal-pjanti: membrana taċ-ċelloli; nukleu; ċitoplasma; chloroplasts; vacuole; ħajt taċ-ċelloli; mitochondria.*

K 3 Kapaċi niddistingwi l-istadji taċ-ċiklu tal-ħajja ta' speċi minn għalla partikolari.

IL-KITBA

Iċ-ċiklu tal-ħajja: żerriegħa; ġerminazzjoni; nebbieta; tkabbir; fjoritura; pollinazzjoni; għamla ta' frott; tixrid taż-żerriegħa.

C 1 Kapaċi nispjega l-morfoloġiji tal-uċuħ/pjanti ornamentali differenti.

L-IMMANIĠĠJAR TAL-INFORMAZZJONI

Uċuħ/pjanti ornamentali differenti:

- *Monocot: basal, qamħ;*
- *Dicot: kaboċċi, zunnarija, fażola.*
- *Morfoloġija: struttura tal-għerq, iz-zokk, il-werqa, il-fjura, il-frotta, iż-żerriegħa.*

L-Aspett tas-Suġġett: 2. Kapaċi nkabbar staġun ta' grupp differenti ta' ħxejjex.

K 4 Kapaċi niddistingwi l-produzzjoni tal-aktar ħaxix komuni li jitkabbar fil-gżejjer Maltin.

NITGĦALLEM BIEX INSIR NAF

Ħaxix li jitkabbar l-aktar: e.ż.: patata, tadam, bżar aħdar, brunġiel, tewm, basal, basal twil, qargħa differenti, qargħabali, ħabaq, qargħa xitwi, qargħa aħmar, ħjar, ħass, spinaċi, endivja, kaboċċi, pastard, brussels sprouts, brokkoli, ġdur kolhrabi, qaqoċċ, artiċokk, karfus, tursin, zunnarija, pitravi, piżelli, ful, fażola twila.
Produzzjoni: tħejjija tal-art; spazjar; żrigħ/tixtil; irrigazzjoni.

K 5 Kapaċi niddistingwi l-karatteristiċi nutrizzjonali tal-frott u l-ħaxix.

L-IMMANIĠĠJAR TAL-INFORMAZZJONI

Karatteristiċi nutrizzjonali tal-frott u l-ħaxix: karboidrati; proteini; xaħmijiet; vitamini; minerali; fibri.

C 2 Kapaċi nbassar xejriet futuri possibbli fil-konsum lokali tal-frott u l-ħaxix.
NITGĦALLEM BIEX INSIR NAF
Xejriet futuri: produzzjoni organika kontra produzzjoni mhux organika; konsum ta' frott u ħaxix.

A 1 Kapaċi nxettel/niżra' għadd ta' pjanti/żrieragħ meħtieġa għal żona ta' art speċifika skont il-kalkoli tiegħi.
IL-QARI U L-FEHIM
Nikkalkula żona ta' plott;
Nikkalkula l-għadd ta' żrieragħ/pjanti meħtieġa skont l-ispazju li nqiegħed bejn waħda u oħra.

A 2 Kapaċi nipprattika rutina ta' xogħol meħtieġa għall-produzzjoni ta' wiċċ/pjanta ornamentali billi nuża t-tagħmir tas-saħħa u s-sigurtà adegwat.
TAGĦLIM KOLLABORATTIV
Xogħol ta' rutina: l-użu ta' tagħmir tas-saħħa u s-sigurtà adegwat; tħejjija ta' dixxijiet tax-xitel; tiżrigħ/żrigħ; immarkar tat-tikketti tad-dixxijiet; tisqija; tixtil; tqegħid ta' pajpijiet ta' irrigazzjoni; l-użu ta' mgħażqa; inqix; ħsad.

L-Aspett tas-Suġġett: 3. Kapaċi napplika fertilizzant adegwat billi nuża t-teknika adegwata.

K 6 Kapaċi nindika n-nutrijent/i adegwati għal għanijiet ta' produzzjoni speċifiċi.
IL-QARI U L-FEHIM
Nutrijent: makro; mikro;
Għan tal-produzzjoni: tkabbir tal-weraq malajr; tkabbir tal-frott malajr; nefħa tal-weraq u l-frott; twarrid b'saħħtu.
Sintomi ta' insuffiċjenza: inibizzjoni tat-tkabbir; klorożi totali tal-weraq; klorożi intervenali; klorożi tat-tarf tal-weraq; tħassir apikali tal-frott; ħruq tat-tarf; weraq li jsir vjola; telf ta' weraq; tikek sofor; tkabbir limitat tal-għeruq.
Fertilizzanti: uniku; imħallat; organiku; mhux organiku; likwidu; li jdub fl-ilma; jerħi bil-mod.

C 3 Kapaċi niddiskuti l-vantaġġi u l-iżvantaġġi tal-użu tad-demel fil-produzzjoni tal-ħaxix.
NITGĦALLEM BIEX NITGĦALLEM
Vantaġġi: e.ż. nutrijenti, arjazzjoni, humus, skular, żamma tal-ilma;
Żvantaġġi: e.ż. patoġeni; tlissija tan-nutrijenti; irwejjaħ jintnu; ħaxix ħażin, diffikultajiet għall-ħżin.

C 4 Kapaċi nispjega l-perikli u r-riskji fl-ambjent tax-xogħol tiegħi.
IT-TAGĦLIM KREATTIV
Perikli: e.ż. oġġetti jaqtgħu, għodod u makkinarju, fjuwil, elettriku, xemx diretta, meta ma jintlibisx tagħmir għall-protezzjoni personali adegwat, pestiċidi u fertilizzanti, l-irfigħ ta' oġġetti tqal, trab, għoli;
Riskji: e.ż. qatgħat, ħruq, ġrieħi, infezzjonijiet, avvelenar, xokk elettriku, kolp ta' sħana, uġigħ fid-dahar, irritazzjoni tal-għajn, problemi fin-nifs.
Leġislazzjonijiet:

- Att 27 tal-2000 - Att dwar l-Awtorità għas-Saħħa u s-Sigurtà fuq il-Post tax-Xogħol;
- Avviż Legali 44 tal-2002 - Regolamenti dwar il-Post tax-Xogħol (Bżonnijiet Minimi tas-Saħħa u s-Sigurtà)
- Avviż Legali 35 tal-2003 - Regolamenti dwar il-Protezzjoni kontra Riskji ta' Korriment tad-Dahar fil-Postijiet tax-Xogħol
- Avviż Legali 36 tal-2003 -Dispożizzjonijiet Ġenerali dwar is-Saħħa u s-Sigurtà fuq il-Post tax-Xogħol
- Avviż Legali 121 tal-2003 - Regolamenti dwar Rekwiżiti Minimi għall-Użu ta' Tagħmir Protettiv Personali fuq ix-Xogħol
- Il-Pjan Nazzjonali ta' Malta għall-Użu Sostenibbli tal-Pestiċidi (2013-2018).

A 3 Kapaċi napplika l-fertilizzant adegwat biex innaqqas insuffiċjenza partikolari fi pjanta veġetali bl-użu ta' tagħmir tas-saħħa u s-sigurtà adegwat.
NITGĦALLEM NGĦIX MA' ĦADDIEĦOR
Identifikazzjoni tal-insuffiċjenza: għażla tal-fertilizzant adegwat; applikazzjoni tal-fertilizzant.

L-Aspett tas-Suġġett: 4. Kapaċi nifhem l-għan u l-metodi użati għall-analiżi tal-ħamrija.

K 7 Kapaċi niddeskrivi l-proċess, l-għodod, u l-materjali meħtieġa biex nieħu kampjuni u nanalizzahom.

L-IMMANIĠĠJAR TAL-INFORMAZZJONI

Proċess: forma ta' żigużajg; fond tal-kampjun;
Għodod: golja; drill tal-idejn; mgħażqa; kitt għall-ittestjar tal-ħamrija;
Materjali: boroż immarkati; xi ħaġa biex wieħed jimmarka.

K 8 Kapaċi niddefinixxi l-parametri li huma determinati komunement fl-analiżi tal-kampjuni tal-ħamrija.

L-UŻU TAL-MIDJA DIĠITALI

Parametri: pH; sodju; klorur; nitroġenu; potassju; konduttività; kalċju.

C 5 Kapaċi nagħżel il-pjanti li huma l-aktar addattati għal parametri tal-ħamrija speċifiċi skont ir-riżultati tal-kampjun tal-ħamrija.

KONJITTIV

Parametri tal-ħamrija: pH; sodju; konduttività.

L-Aspett tas-Suġġett: 5. Kapaċi nifhem il-fatturi tal-ħamrija li jikkontribwixxu għal tkabbir ta' pjanti b'saħħithom.

K 9 Kapaċi niddeskrivi kif fatturi tal-ħamrija bijotiċi u abijotiċi jistgħu jaffettwaw it-tkabbir tal-pjanti.

IL-QARI U L-FEHIM

Tipi ta' ħamrija: L-art Maltija fi ħdan il-bażi ta' referenza dinjija għar-riżorsi tal-ħamrija.
Bijotika: e.ż. batterji, mycorrhizae, ħniex, patoġeni;
Abijotiċi: e.ż. pH, ilma fil-ħamrija, tessitura tal-ħamrija, struttura tal-ħamrija, temperatura, disponibbiltà tan-nutrijenti, materja organika, porożità, skular.

K 10 Kapaċi nniżżel lista ta' attivitajiet li jistgħu jtejbu l-fertilità tal-ħamrija.

IT-TAGĦLIM KONJITTIV

Attivitajiet: kisi bil-ħuxlief; ħdim tar-raba'; kalċifikazzjoni; il-fertilizzazzjoni; żieda ta' materja organika; ittoppjar tal-ħamrija; żieda fil-kontenut tar-ramel.

FORM 4

2. Produzzjoni fl-ilma u fl-art.

L-Aspett tas-Suġġett: 1. Kapaċi nifhem il-morfoloġija u r-rekwiżiti nutrizzjonali tal-ispeċi differenti ta' ħut.

K 1 Kapaċi niddistingwi d-differenzi morfoloġiċi ta' speċi ta' ħut ornamentali jew li jittiekel.

IL-KITBA

Tipi ta' ħut:

- *Ħut ornamentali:*
  - *Tal-ilma kiesaħ: il-ħuta l-ħamra, mosquitofish;*
  - *Tropikali: cichlids, Siamese fighter fish;*
- *Ħut li jittiekel: tonn, awrat, tilapia, pangasius.*

Morfoloġija:

- *Esterna: ġewnaħ; ras; linja laterali; skaldi tal-ħut;*
- *Interna: skeletru; swim bladder; il-qalb; il-garġi; il-moħħ; l-organi riproduttivi.*

K 2 Kapaċi nidentifika n-nutrijenti speċifiċi u r-rwoli tagħhom fil-ħut.

IL-KITBA

Nutrijenti:

- *Proteini;*
- *Karboidrati;*
- *Xaħmijiet;*
- *Fibri;*
- *Vitamini: A;B;C;D;E;K*
- *Minerali: kalċju; fosfru; sodju; potassju; ħadid; żingu.*

C 1 Kapaċi niddeskrivi r-rekwiżiti nutrizzjonali ta' speċi differenti ta' ħut fi stadji differenti ta' ħajjithom.

L-UŻU TAL-MIDJA DIĠITALI

Stadji tal-ħajja: larva/qixx; ħut li għadu qed jikber; adult; stadju ta' riproduzzjoni/ħut riproduttur.
Rekwiżiti nutrizzjonali: proteini; karboidrati; xaħmijiet.
Speċi differenti ta' ħut: tonn; ħut aħmar.

L-Aspett tas-Suġġett: 2. Kapaċi nieħu ħsieb il-ħut biex nipprevjeni u nikkura l-mard, u nfejjaq id-disturbi.

K 3 Kapaċi nidentifika l-aktar mard u disturbi komuni fil-ħut ornamentali jew li jittiekel.

IL-QARI U L-FEHIM

Mard tal-ħut:

- *Dekompożizzjoni tal-iskaldi;*
- *Marda tal-ponot bojod (ich);*
- *Mard tal-għajnejn imqabbżin 'il barra;*
- *Mard tal-linja laterali;*
- *Parassiti: e.ż. qamel;*
- *Virus: e.ż. nodavirus;*

Disturbi fil-ħut: ħut minfuħ; disturbi ġenetiċi kkawżati minn tgħammir mhux imħallat.

K 4 Kapaċi niddeskrivi l-proċedura korretta tat-trattament għall-kontroll tal-aktar mard u disturbi komuni fil-ħut ornamentali/li jittiekel.
L-IMMANIĠĠJAR TAL-INFORMAZZJONI

C 2 Kapaċi nispjega r-rekwiżiti tat-tank u l-gaġġa għal speċi differenti ta' ħut.
NITGĦALLEM KIF NITGĦALLEM
Rekwiżiti tat-tank: daqs; temperatura; salinità; pH; filtrazzjoni (ammonja, nitriti, nitrati); dawl; arjazzjoni; sors tal-ilma; dekorazzjoni;
Rekwiżiti tal-gaġġa: daqs, post, materjali użati.

A 1 Kapaċi nwettaq tasks ta' rutina fil-manutenzjoni u ż-żamma ta' tank tal-ħut billi nqis l-aspett tas-saħħa u s-sigurtà.
PRATTIKA
Tasks ta' rutina: tibdil tal-ilma; tindif; għalf; ittestjar tal-ilma u l-bdil; żamma ta' rekords; saħħa u sigurtà; tifi tal-komponenti elettriċi qabel it-tindif; attenzjoni għal xi xifer li jkun jaqta'; ilbies ta' żraben bil-qiegħ tal-lasktu; użu ta' kimiċi b'attenzjoni.

L-Aspett tas-Suġġett: 3. Kapaċi niddeskrivi l-proċessi ewlenin tal-fiżjoloġija tal-pjanti.

K 5 Kapaċi niddeskrivi l-organi tal-pjanti li huma kruċjali għat-teħid u t-trasport intern tal-ilma u n-nutrijenti.
IL-KITBA
L-istruttura u l-funzjoni tal-organi tal-pjanti tal-monokoti u d-dikoti: xylem; phloem; għeruq; weraq.

K 6 Kapaċi niddeskrivi l-proċessi fiżjoloġiċi tal-pjanti differenti.
L-UŻU TAL-MIDJA DIĠITALI
Proċessi fiżjoloġiċi tal-pjanti, e.ż. traspirazzjoni, translokazzjoni, fotosinteżi, osmożi, ġerminazzjoni, tropiżmi (foto- u ġeo-), repirazzjoni.

C 3 Kapaċi nispjega kif id-dawl u t-temperatura jistgħu jintużaw biex jiġi kkontrollat t-twarrid fl-ortikultura.
PRATTIKA
Kontroll tal-fjuri: fotoperjodiżmu; vernalizzazzjoni; dawl artifiċjali; blackouts; tisħin; tkessiħ.

L-Aspett tas-Suġġett: 4. Kapaċi nikkultiva u nieħu ħsieb firxa ta' ħaxix mill-għalqa sas-suq.

K 7 Kapaċi niddeskrivi l-importanza li jinżammu rekords għall-kontroll tal-pesti tal-wiċċ kif suppost u għall-applikazzjoni tal-fertilizzant.
L-UŻU TAL-MIDJA DIĠITALI
Tipi ta' rekords: data u numru tal-għalqa; tip ta' patoġeni; kundizzjoni tat-temp; isem tal-pestiċid u l-ingredjent attiv; kontenut tan-nutrijenti li fih il-fertilizzant; kwantità/doża ta' kimika; metodu ta' applikazzjoni; tip ta' wiċċ.

K 8 Kapaċi niddeskrivi s-sintomi differenti ta' diversi mard u insuffiċjenzi nutrizzjonali ta' pjanti għal speċi ta' ħaxix partikolari.
L-IMMANIĠĠJAR TAL-INFORMAZZJONI
Speċi ta' ħaxix: patata jew basal.
Sintomi ta' mard:
- *Patata: mard ta' l-iswed; ġlata aktar tard;*
- *Basal: sadid; moffa;*

Sintomi ta' insuffiċjenzi:
- *Patata: nitroġeni; potassju;*
- *Basal: nitroġenu; fosfru;*

C 4 Kapaċi nagħżel miżuri adegwati biex niġġieled kontra mard u insuffiċjenzi nutrizzjonali fil-produzzjoni tal-ħaxix.
IT-TAGĦLIM KONJITTIV
Prattiki kulturali: għażla ta' materjal ta' propagazzjoni reżistenti/tolleranti; newba tal-uċuħ; uċuħ imħalltin; solarizzazzjoni; nasbiet; ħruq tal-għelieqi; ħdim tar-raba';
Proċeduri bijoloġiċi: kontroll bijoloġiku; demel;
Prattiki kimiċi: sterilizzazzjoni; pestiċidi; fertilizzant artifiċjali.

C 5 Kapaċi nispjega l-fatturi ewlenin li jispjegaw iż-żmien tal-ħsad adegwat għal ħaxix differenti.
IT-TAGĦLIM KREATTIV
Fatturi ewlenin: speċi u kultivar; kundizzjonijiet tat-temp, fertilità, kura ġenerali.

A 2 Kapaċi nipproduċi firxa ta' pjanti ta' ħaxix miż-żrigħ/tixtil għas-suq.
PRATTIKA
Firxa ta' ħaxix: e.ż. patata, basal twil, ħass, kaboċċi.
Prattiki ta' wara l-ħsad: tindif; għażla; ippakkettjar; tikkettar; ħżin.

L-Aspett tas-Suġġett: 5. Kapaċi nispjega r-rekwiżiti tal-propagazzjoni, il-kura, u l-ħsad għal uċuħ differenti.

K 9 Kapaċi nidentifika tekniki ta' propagazzjoni differenti użati għal uċuħ differenti.
IL-KITBA
Tekniki ta' propagazzjoni: żrigħ; tilqim; qatgħat; xeblik; basal; riżomi; qsim; tirqid.

K 10 Kapaċi nagħżel mezz ta' tkabbir adegwat għal għanijiet ta' tkabbir speċifiċi.
IT-TAGĦLIM KREATTIV
Għanijiet ta' tkabbir: skular tal-ilma tajjeb; arjazzjoni; mingħajr patoġeni/pesti; kontroll u dinamika tan-nutrijenti.
Mezzi tat-tkabbir: pit; kompost; fibra tal-ġewż tal-indi; ħamrija; perlit; vermikulit; rockwool; tafal estiż.

A 3 Kapaċi nagħmel propagazzjoni ta' firxa ta' uċuħ.
PRATTIKA
Tekniki ta' propagazzjoni: e.ż. żrigħ, tilqim, qtugħ, xeblik, basal, riżomi, qsim; tirqid.

FORM 5

3. Il-kura tal-fniek u l-ġenetika.

L-Aspett tas-Suġġett: 1. Kapaċi nifhem il-morfoloġiji u l-prinċipji ġenetiċi tat-trobbija tal-fniek.

K 1 Kapaċi nistqarr l-aktar karatteristiċi importanti meħtieġa minn razez ta' fniek u ibridi b'rabta mal-għan għalfejn qed jitgħammru.

L-IMMANIĠĠJAR TAL-INFORMAZZJONI

Storja: il-fenek selvaġġ, id-domestikazzjoni tal-fenek, importanza ekonomika.

Anatomija tal-fenek: ħarsa ġenerali lejn is-sistemi skeletali, muskolari, respiratorji, ċirkolatorji, diġestivi, u nervużi tal-fenek; il-ġilda; id-dehra esterna.Razez ta' fniek komuni:

- *Suq tal-laħam: New Zealand White; Californian; Hyla*
- *Pet: Netherland dwarf; Lionhead; Flemish giant;*
- *Industrija tal-pil: Rex; Angora*

Karatteristiċi importanti:

- *Suq tal-laħam: tkabbir malajr u maturazzjoni; proporzjon għoli bejn muskoli u għadam.*
- *Pet: jgħix ħafna; personalità fidila;*
- *Industrija tal-pil: suf dens u suf omoġenju; kulur.*

K 2 Kapaċi niddefinixxi t-termini allele, gameta, ġeni/DNA, u kromożoma.

IL-KITBA

K 3 Kapaċi ngħid x'inhuma l-ewwel u t-tieni liġi ta' Mendel.

IL-KITBA

L-ewwel, it-tieni, u t-tielet liġi ta' Mendel u l-implikazzjonijiet tagħhom.

K 4 Kapaċi niddistingwi bejn il-kunċetti bażiċi ta' mitożi u mejożi.

IL-KITBA

Ħarsa ġenerali ta' mitożi: għar-replikar ta' ċelloli;
Ħarsa ġenerali ta' mitożi: għall-formazzjoni ta' gameti.

C 1 Kapaċi nagħżel fniek bil-karatteristiċi meħtieġa għal tgħammir futur.

IT-TAGĦLIM KONJITTIV

Għażla ta' fniek:

- *Karatteristiċi ġenerali: jafu x'qed jiġri u fuq tagħhom; ikollhom għajnejhom ċari; pil ileqq; bla mard; bla disturbi; il-ġenituri jkollhom il-karatteristiċi fiżiċi meħtieġa; oriġini;*
    - *Għall-produzzjoni tal-laħam: żieda fil-piż; piż finali;*
    - *Għal fniek għall-wiri: skont l-istandards għal erba' razez;*
    - *Għall-industrija tal-pil;*
- *Irġiel: ikollhom almenu sitt xhur; ikollhom struttura muskolari robusta u tajba; mhumiex indifferenti għall-fenkiet nisa; it-testikoli jridu jkunu jidhru sew;*
- *Nisa: piż korrett skont ir-razza; ikollhom mill-inqas tmien glandoli mammarji, jipproduċu għadd tajjeb ta' żrameġ f'kull twelid.*

C 2 Kapaċi nbassar id-distribuzzjoni tal-karatteristiċi f'F1 u F2 bl-użu tal-liġijiet ta' Mendel.

IT-TAGĦLIM KONJITTIV

Termini: omożigotu dominanti; omożigotu riċessiv; eterożigotu.

Distribuzzjoni ta' karatteristiċi f'F1 u F2 bl-użu ta' dijagrammi ġenetiċi permezz tal-liġi ta' Mendel: dijagramma ġenetika jew dijagramma f'Punnet square.

L-Aspett tas-Suġġett: 2. Kapaċi nipprovdi għalf, ilma, u kundizzjonijiet fejn joqogħdu adegwati għall-fniek li jkunu kibru sa stadji differenti.

K 5 Kapaċi niddeskrivi kundizzjonijiet mikroklimatiċi favorevoli biex inrabbi l-fniek.

IL-QARI U L-FEHIM

Kundizzjonijiet mikroklimatiċi: kwalità tal-arja/ventilazzjoni; temperatura; dawl; umdità.

C 3 Kapaċi nispjega r-rekwiżiti tal-għalf, l-ilma, u l-post fejn joqogħdu/gaġġa ta' fniek għall-wiri u għall-ikel fi stadji differenti ta' ħajjithom.

IT-TAGĦLIM KREATTIV

Stadji tal-ħajja: l-għamra, meta jkunu qed jikbru, adulti, kapaċi jnisslu.

Sistema diġestiva

Għalf:

- *Rekwiżiti nutrizzjonali ġenerali: proteini; karboidrati; xaħmijiet; fibri; minerali; vitamini;*
- *Rekwiżiti speċjali għad-dieta: skont it-tip ta' fenek u stadju tal-ħajja:*
  - *Fniek biex jittieklu: proteini; xaħmijiet; kalċju*
  - *Fniek għall-wiri: proteini; fibri; kalċju*
- *Ilma: Disponibbli u mhux kontaminat; Rekwiżiti għall-post fejn joqogħdu/gaġeġ:*
- Rekwiżiti ġenerali: Avviż Legali 244 tal-2013 dwar Standards Minimi li Joffru Protezzjoni lil Annimali fil-*Pet Shops*; kaxxa interna tal-bejta għat-tgħammir tan-nisa.
- Fniek għall-ikel: gaġġa biex jeħxienu.
- Fniek għall-wiri: gaġġa kbira.

A 1 Kapaċi nuri prattika korretta f'tasks għall-għalf, l-isqija, u t-tindif fit-trobbija tal-fniek bl-użu ta' tagħmir protettiv personali adegwat.

KREATTIV

Prattiki korretti:

- *Għalf: ammont u tip ta' għalf skont il-fażi fil-ħajja; skont l-għan tat-trobbija; prattika tajba għall-għalf;*
- *Ilma: provvista kontinwa;*
- *Tindif: tindif tal-gaġġa u l-kaxxa tal-bejta; tindif tat-tagħmir għall-għalf u l-isqija; tneħħija tal-eskrementi;*
- *Tagħmir protettiv personali: ingwanti; ġagaga; ħwejjeġ adegwati.*

L-Aspett tas-Suġġett: 3. Kapaċi napplika miżuri adegwati ta' prevenzjoni u kura kontra l-mard, il-parassiti, u d-disturbi komuni fil-fniek.

K 6 Kapaċi nidentifika l-aktar mard u disturbi komuni fil-fniek.

IL-KITBA

Mard tal-fniek:

- *Gastrointestinali: koċċidjożi;*
- *Mard respiratorju: snuffles; pasterellożi;*
- *Marda virali: myxomatosis; marda virali emorraġika;*
- *Widnejn u ġilda: ġrieħi fil-widnejn;*

Disturbi fil-fniek: malocclusion/snien 'il barra; sore hocks;

K 7 Kapaċi nidentifika l-kawżi ta' mard u disturbi fil-fniek u l-miżuri ta' prevenzjoni korretti għall-fniek.

IL-QARI U L-FEHIM

Kawżi probabbli - Mard:

- *Gastrointestinali: e.ż. stress mit-trasport, ammont insuffiċjenti ta' fibra mhux raffinata, wisq proteini, ilma minn sorsi kontaminati;*
- *Respiratorji: e.ż. trab/ammonja; bidla ta' malajr fit-temperatura; fluss tal-arja;*
- *Mard virali: nuqqas ta' tilqim adegwat;*
- *Widnejn u ġilda: dud.*

Kawżi probabbli - Disturbi:

- *Malocclusion/snien 'il barra: tgħammir mhux imħallat;*
- *Sore hocks: art mhux tajba għat-tgħammir.*

Miżuri ta' prevenzjoni: iġjene tajba; tilqim; spezzjonijiet regolari; kundizzjonijiet ta' fejn joqogħdu u mikroklimatiċi adegwati; bijosigurtà tar-razzett; żamma ta' rekords tajba; għalf adegwat; sistema tal-ilma nadifa u disinfettata; ħżin tajjeb tal-għalf; disinfezzjoni tar-razzett.

C 4 Kapaċi niġġustifika trattamenti adegwati għal mard, disturbi, u parassiti differenti.

NITGĦALLEM BIEX NITGĦALLEM

Batterjali:

- *Mard: e.ż. koċċidjożi, snuffles, pasterellożi*
- *Trattament: mediċina u/jew antibijotiċi*

Virali:

- *Mard: Myxomatosis, marda virali emorraġika;*
- *Trattament: qtil;*

Mard parassitiku:

- *Mard: ġrieħi fil-widnejn*
- *Trattament: qtar tal-widnejn/tilqim;*

Disturbi:

- *Tipi ta' disturbi: Malocclusion/snien 'il barra, sore hocks*
- *Trattament tal-malocclusion/snien 'il barra: qtugħ tas-snien bi tnalji li jaqtgħu ħafna sal-ħanek*
- *Trattatment tas-sore hocks: applikazzjoni ta' disinfettanti,*

Pesti

- *Tipi ta' pesti: dud, qamel*
- *Trattament: insettiċida/tilqim*

A 2 Kapaċi nimmonitorja l-kundizzjoni tas-saħħa ta' fenek biex nevalwa l-istat attwali permezz ta' dokumentazzjoni u bl-użu ta' tagħmir protettiv personali adegwat.

PRATTIKA

- *Kundizzjoni tas-saħħa tal-fenek:*
- *ħieles minn mard, disturbi u pesti*
- *iċċekkjar tal-għajnejn, il-widnejn, il-ħalq, il-ġenitali, il-warrani, il-pil, is-saqajn.*
- *ammont ta' ġuħ normali*
- *tilqim*
- *Tagħmir protettiv personali: ingwanti u ġagagi biex jipproteġu minn zoonozi u allerġiji.*

L-Aspett tas-Suġġett: 4. Kapaċi nispjega s-sistema riproduttiva u l-fażijiet ta' riproduzzjoni tal-fniek.

K 8 Kapaċi niddeskrivi l-istruttura u l-funzjoni tas-sistema riproduttiva ta' fenek.

IL-KITBA

Irġiel: e.ż. il-pene, it-testikoli, il-prostata, il-glandola Cowper, il-bużżieqa seminali, l-uretra;
Nisa: e.ż. l-ovarji, il-vulva, l-utru, iċ-ċerviċi, il-vaġina, il-uterotubal junction.

K 9 Kapaċi niddeskrivi l-imġiba ta' fenek u l-karatteristiċi anatomiċi relatati mal-istadju riproduttiv tiegħu.

L-IMMANIĠĠJAR TAL-INFORMAZZJONI

Karatteristiċi anatomiċi :

- *Irġiel: ġenitali żviluppati tajjeb;*
- *Nisa: il-vulva jikbru u jiħmaru.*

Imġiba:

- *Irġiel: isiru aktar aggressivi; jirkbu; jisprejjaw l-awrina; jimmarkaw bl-irwejjaħ;*
- *Nisa: jgħollu denbhom; jassumu l-lordożi.*

A 3 Kapaċi mmexxi skema riproduttiva bażika għal fniek kummerċjali.

PRATTIKA

Fażijiet riproduttivi: kopulazzjoni; ovulazzjoni; fertilizzazzjoni; ġestazzjoni; twelid; treddigħ;
Fażijiet li jaffettwaw l-ambjent tal-madwar: dawl; temperatura;
Ippjanar ta' attivitajiet ta' tgħammir: tgħammir staġjonali; skeda tat-tgħammir.

L-Aspett tas-Suġġett: 5. Kapaċi nifhem l-importanza li l-fniek jinqatlu b'mod mhux krudili fil-produzzjoni tal-laħam.

K 10 Kapaċi niddefinixxi metodi differenti għall-qatla tal-fniek.

NITGĦALLEM BIEX NITGĦALLEM

Metodi differenti: sturdament; tidwir tal-għonq; halal; daqqiet.

C 5 Kapaċi nispjega l-importanza li l-qatla tal-fniek issir b'teknika mhux krudili, skont il-leġislazzjoni.

NITGĦALLEM BIEX NITGĦALLEM

- *L-importanza ta' tbiċċir mhux krudili - Avviż Legali 260 tal-2003 dwar il-protezzjoni ta' annimali waqt it-tbiċċir jew il-qatla.*
- Att 25 tal-2001: Att dwar it-Trattament Xieraq tal-Annimali

Il-Pedagoġija

A. IL-PEDAGOĠIJA U PRATTIKI GĦAT-TAGĦLIM

L-edukaturi għandhom iżommu ruħhom aġġornati mal-istrateġiji pedagoġiċi u l-kunċetti l-aktar riċenti sabiex ikunu jistgħu jifhmu aħjar u jirrispondu għall-bżonnijiet tal-istudenti. L-istrateġija Ewropea *Education and Training 2020* tpoġġi enfasi partikolari fuq ir-rwol tal-għalliema fil-ħajja tal-istudenti tagħhom. L-għalliema għandhom rwol kruċjali fil-gwida tal-istudenti sabiex jilħqu l-għanijiet tagħhom filwaqt li jifformulawlhom il-perċezzjonijiet tagħhom (European Commission, 2015).

Il-Kisbiet mit-Tagħlim tas-Suġġett (SLOs) inkitbu b'tali mod li jgħinu lill-edukaturi jużaw approċċi għal tagħlim li jkun interessanti, li juri ħila u jinvolvi lill-istudenti b'mod attiv f'varjetà ta' kuntesti. F'kull stadju, dawk li jippjanaw il-kurrikulu għandhom jikkonsidraw fuq bażi regolari l-opportunitajiet li jiġu ppreżentati permezz tal-SLOs sabiex jiżviluppaw tagħlim attiv matul il-livelli fil-Qafas tal-Kisbiet mit-Tagħlim.

Fis-suġġetti tal-Edukazzjoni u t-Taħriġ Vokazzjonali, l-SLOs huma ppreżentati bħala:

- **K** - Kriterji ta' **Għarfien**
- **A** - Kriterji ta' **Applikazzjoni**
- **C** - Kriterji ta' **tal-Fehim**

Fil-proċess tat-tagħlim u l-assessjar tal-Agrikummerċ, l-edukaturi għandhom isegwu l-bażijiet tal-bijoloġija u l-ġeografija fil-kuntest applikat tal-Agrikummerċ (jiġifieri: l-ortikultura, it-trobbija tal-annimali, it-trobbija tal-ħut, u s-subdiviżjonijiet kollha ta' dawn it-tliet oqsma). Fl-Edukazzjoni u t-Taħriġ Vokazzjonali, il-partijiet interessati għandhom isegwu filosofija ta' "mezz biex jintlaħaq l-għan" minħabba li s-suġġetti huma speċifiċi ħafna għas-settur kummerċjali.

Ġie ssuġġerit bil-qawwa li waħda mill-pedagoġiji adottati tkun l-esplorazzjoni diretta; pereżempju, fil-lezzjonijiet dwar sistemi differenti ta' għeruq, l-edukatur għandu l-għażla li juri għanqud bi truf orizzontali (taproot) jew sistema fibruża fi ktieb tat-test. It-tieni metodu, li huwa aktar rakkommandat, huwa li l-istudenti jiġu diretti fuq il-post, waqt li jkunu qed iħawlu mill-ġdid jew iħaffru pjanti ġodda, u jintalbu jaqsmu l-pjanti f'żewġ gruppi skont id-dehra tal-għeruq. L-edukatur imbagħad għandu jindika li l-għerq irregolari huwa s-sistema fibruża u l-għerq iktar regolari u mtawwal, b'għeruq irqaq ħerġin mill-ġnub, huwa l-għanqud bi truf orizzontali (taproot).

It-tagħlim permezz tal-osservazzjoni wkoll huwa inkoraġġit. Fil-ksib tal-għarfien dwar il-kwalitajiet, il-patoloġiji u l-kundizzjonijiet li għandhom jiġu mfittxija f'fenek, l-istudenti jistgħu jintwerew bosta kampjuni ħajjin jew ritratti/ mudelli tal-oġġetti inkwistjoni. Id-differenzi jistgħu jiġu nnutati u diskussi bejn il-pari. Għandhom jitqassmu leħħiet/ karti bl-informazzjoni dwar il-kwalitajiet differenti u l-istudenti jkunu jistgħu jiddeċiedu dwar il-kampjun/ritratt/ mudell korrispondenti permezz tal-ħidma fi grupp.

Dawn huma biss żewġ eżempji ta' pedagoġiji li jistgħu jintużaw. Pedagoġiji possibbli oħrajn jinkludu t-tagħlim ibbażat fuq l-inkjesta, it-tagħlim permezz tal-intervisti/żjarat fuq il-post u t-tagħlim permezz ta' ħidma fi grupp.

Deskrizzjoni Ġenerali tal-Agrikummerċ

L-Agrikummerċ jikkonsisti fi tliet unitajiet. Kull unità għandha tiġi koperta f'sena skolastika partikolari, pereżempju l-Unità 1 fil-Form 3, l-Unità 2 fil-Form 4, u l-Unità 3 fil-Form 5.

Kull unità tinkludi 5 Kisbiet mit-Tagħlim, li jiġu assessjati permezz ta' 18-il Kriterju tal-Assessjar, maqsuma fi tliet gruppi:

- 10 Kriterji tal-Għarfien
- 5 Kriterji tal-Fehim
- 3 Kriterji tal-Applikazzjoni

Kull kriterju tal-Għarfien jiswa 4 marki, kriterju tal-Fehim jiswa 6 marki u kriterju tal-applikazzjoni jiswa 10 marki.

Għal kull unità hemm tliet kompiti, tnejn minnhom mogħtija mill-edukatur filwaqt li l-ieħor huwa test ikkontrollat stipulat minn bord uffiċjali tal-eżaminazzjonijiet (MATSEC). Kull wieħed mill-ewwel żewġ kompiti għandu jiswa bejn 26 u 34 marka, filwaqt li l-assessjar ikkontrollat għandu jiswa bejn 38 u 42 marka. Il-kriterji tal-għoti tal-marki li għandhom jiġu assessjati fit-test ikkontrollat għandhom jiġu speċifikati fil-bidu tas-sena skolastika, u l-assessjar ikkontrollat għandu jsir fl-aħħar tas-sena skolastika. Kull kriterju tal-għoti tal-marki għandu jiġi assessjat darba biss. L-assessjar kollu għandu jiġi vverifikat internament u esternament, u kull kompitu għandu jiġi akkompanjat minn skema tal-marki sabiex l-assessjar ikun validu, ġust u affidabbli.

Il-marka massima li tista' tinkiseb għal kull unità hija 100, u l-kandidati li jiksbu 50 marka jew aktar jgħaddu mill-unità. L-istudenti għandhom jippruvaw il-kompiti kollha sabiex jgħaddu mill-unità. L-istudenti li jiksbu akkumulazzjoni ta' 50 marka jew aktar malli jitlestew it-tliet kompiti għal unità partikolari mhux se jkunu eliġibbli għal eżami ġdid biex itejbu l-marka oriġinali tagħhom. Madankollu, dawk li ma jgħaddux jingħataw l-opportunità li jippreżentaw ruħhom għal assessjar sinottiku fl-aħħar tas-sena skolastika.

L-assessjar sinottiku għandu jkopri l-kisbiet tat-tagħlim kollha ta' dik l-unità. Il-marka massima li tista' tinkiseb fl-assessjar sinottiku għal student li m'għaddiex mill-unità hija ta' 60%. Madankollu, jekk student ma kienx preżenti għall-assessjar ikkontrollat, u jkun ta raġuni ġustifikata, l-istudent jista' jikseb il-marka massima allokata għall-assessjar ikkontrollat. L-istudenti jistgħu jappellaw il-marka tal-unità kollha.

Jekk l-istudenti jgħaddu fit-tliet unitajiet, huma jiksbu kwalifika tal-Livell 3 tal-MQF, filwaqt li jekk l-istudenti jgħaddu biss f'żewġ unitajiet u jiksbu marka bejn 120 u 149 marka, huma jiksbu kwalifika tal-Livell 2 tal-MQF.

Taħt kull kriterju tal-għoti tal-marki l-edukatur jista' jsib il-kontenut kollu li għandu jiġi kopert qabel ma jiġu assessjati l-istudenti. Għandu jiġi nnutat li fil-Learning Outcomes Framework wieħed jista' jsib li jintużaw dawn il-konvenzjonijiet: il-punt u virgola (;), il-virgola (,) u l-eżempju (e.g.).

Meta jintuża punt u virgola bejn kull entrata fil-lista (bħal fl-eżempju li ġej), l-edukatur għandu jivvaluta lill-istudenti fuq il-kontenut kollu preskritt:

Kapaċi niddeskrivi l-istadji taċ-ċiklu tal-ħajja ta' speċi ta' ħaxixa partikolari.

Ċiklu tal-ħajja: żerriegħa; ġerminazzjoni; nibbiet; iffjurar; pollinazzjoni; frott; tferrix taż-żrieragħ.

Meta l-lista tibda b'eżempju (e.g.), tintuża virgoletta (,) biex tissepara l-entrati fil-lista. Dan jindika li l-edukatur xorta għandu jkopri l-kontenut kollu iżda jistenna li l-istudenti jagħtu aktar minn 50% tal-kontenut preskritt għal dak il-kriterju tal-għoti tal-marki (bħal fl-eżempju li ġej):

Kapaċi niddeskrivi l-produzzjoni tal-aktar ħxejjex komuni li jitkabbru fil-Gżejjer Maltin.

Ħxejjex Komuni li Jitkabbru: e.ż.: patata, tadam, bżar aħdar, brunġiel, tewm, basal, basal żgħir, qara', zucchini, ħabaq, qara' aħmar, ħjar, ħass, spinaċi, ċikwejra, kaboċċi, pastard, kaboċċi ta' Brussell, brokkoli,kohlrabi, qaqoċċ, artiċokk, karfus, tursin, karrotti, pitravi, piżelli, ful, fażola.

L-Edukaturi għalhekk huma mistennija jgħallmu l-aspetti kollha tal-ħxejjex komuni li jitkabbru elenkati hawn fuq, iżda l-istudenti mistennija jagħtu 16-il eżempju fil-kompitu tagħhom.

F'kull kriterju tal-għoti tal-marki hemm verb tal-kmand li jispeċifika l-livell tal-kontenut mistenni mill-istudent, bħal "elenka," "identifika," "iddeskrivi," "spjega" eċċ. Dawn il-verbi huma ddefiniti mill-MATSEC fil-glossarju tal-verbi disponibbli fuq is-sit web tagħhom.

Kull kompitu jiġi verifikat internament qabel ma jingħata lill-istudent u wara li jiġi kkoreġut mill-edukatur. Il-verifika esterna ssir darbtejn fis-sena.

Sabiex jissaħħaħ l-ippjanar tal-kurrikulu, filwaqt li jkun żgurat li l-istudenti kollha jkollhom aċċess b'mod attiv u jinvolvu ruħhom fl-ambjent tat-tagħlim, hemm bżonn ta' approċċ koerenti fl-ippjanar tat-tagħlim u l-assessjar, u fil-qsim ta' informazzjoni fuq il-progress u l-kisbiet milħuqa.

L-approċċ tal-kisbiet mit-tagħlim jippermetti lill-edukaturi jduru lejn tagħlim li jiffoka fuq l-istudenti u l-istrateġiji tat-tagħlim. Dan ifisser li jsiru jafu l-ħafna modi li bihom l-istudenti huma differenti minn xulxin, liema mill-ħafna metodi jagħmlu sens fit-tagħlim ta' dak il-ħin, u kif għandhom jaffrontaw din il-varjanza b'tali mod li joffru sapport lill-istudenti fuq bażi individwali filwaqt li jgħinuhom jagħmlu progress. Taqsima Ċ: *It-tagħlim ta' studenti differenti f'kull livell* toffri gwida fuq kif dan jista' jsir.

B. L-*EMBEDDING* FIT-TAGĦLIM TAT-TEMI KROSSKURRIKULAR

Fl-Ewropa kien hemm bidla minn approċċ li jittratta b'mod esklussiv is-suġġett għal approċċ aktar krosskurrikulari, tematiku, interdixxiplinarju u kollaborattiv, li jirrifletti s-sitwazzjonijiet reali tal-ħajja ta' kuljum filwaqt li jħeġġeġ it-trasferiment tal-ħiliet minn qasam tat-tagħlim għal ieħor. Permezz tal-approċċ krosskurrikulari, ħafna mis-setturi tal-kurrikulu ngħataw profil ogħla filwaqt li ssaħħu għadd ta' kompetenzi trażversali (European Commission, 2012). It-Temi Krosskurrikulari (is-CCTs) jgħaqqdu flimkien is-suġġetti billi jidentifikaw għanijiet tat-tagħlim komuni li huma riflessi wkoll fit-twemmin tal-iskola (Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol, 2012: 31, 39).

It-Temi Krosskurrikulari ġew introdotti fl-LOF sabiex jiżguraw li l-istudenti kollha, huma u javvanzaw matul il-livelli, jiġu f'kuntatt kontinwu mat-tipi ta' għarfien, ħiliet u fehim li huma meħtieġa sabiex huma jkunu jistgħu jipparteċipaw b'mod attiv, filwaqt li jirnexxu u jikkontribwixxu fis-soċjetà Maltija.

L-*embedding* tas-CCTs fil-Kisbiet mit-Tagħlim tas-Suġġett joffri aċċess għal identità ġdida tat-tagħlim li tmur lil hinn mis-suġġett, u l-istudenti ser jagħtu valur lit-tagħlim tas-CCT meta jaraw li dawn huma parti integrali mill-Qafas tal-Kisbiet mit-Tagħlim u li huma vitali sabiex jgħinuhom biex isiru studenti olistiċi.

Kull CCT qed jiġi ppreżentat bħala sett ta' kisbiet mit-tagħlim addizzjonali liż-żgħażagħ sabiex huma jiffaċċjaw u jiżviluppaw għarfien u fehim tiegħu huma u javvanzaw matul il-Qafas tal-Kisbiet mit-Tagħlim.

It-Temi Krosskurrikulari huma:

il-Litteriżmu Diġitali

l-Edukazzjoni għad-Diversità

l-Edukazzjoni għall-Intraprenditorija, il-Kreattività u l-Innovazzjoni

l-Edukazzjoni għall-Iżvilupp Sostenibbli

it-Tagħlim biex Nitgħallem u t-Tagħlim Kooperattiv

il-Litteriżmu

It-Temi Krosskurrikulari jinsabu fl-Appendiċi, kif ukoll onlajn:
http://www.schoolslearningoutcomes.edu.mt/mt/category/cross-curricular-themes

Is-CCTs għandhom jiġu infilzati matul il-vjaġġ ta' tagħlim u l-esperjenzi tal-istudenti, fejn il-punt ewlieni għandu jkun li l-għarfien u l-fehim tas-CCT jiġi mgħallem, ikkonsolidat u kkuntestwalizzat. Il-kuntest huwa importanti bil-għan li jżid it-tifsira u l-iskop biex jiġi msaħħaħ l-użu tas-CCT. Ma hemm l-ebda mod effettiv biex jiġi organizzat u infilzat it-tagħlim tas-CCTs. Madankollu, meta CCT tingħaqad b'mod dirett ma' biċċa xogħol partikolari fi ħdan l-SLO u jkun żgurat li jkun hemm opportunità għall-użu tas-CCT f'dik il-biċċa xogħol partikolari, huwa mod effettiv ħafna kif tiġi infilzata CCT.

L-*embedding* ma jinkludix biss li kurrikula differenti jingħaqdu flimkien. L-ippjanar ta' fejn ser jiddaħħal il-kontenut tas-CCT biex jagħmel parti mill-SLOs jew mill-Aspett tas-Suġġett huwa biss il-bidu. L-edukaturi għandhom jistabbilixxu kif il-kontenut tas-CCT iżid il-valur tal-SLOs li qed jiġu mgħallma u kif tista' tinkiseb xi ħaġa akbar minn sempliċement għaqda flimkien tal-partijiet differenti. Fuq kollox, it-tagħlim tas-CCT ser iżid il-valur fit-trasferiment tal-għarfien, tal-ħiliet u tal-fehim billi jippreżenta sitwazzjonijiet fattwali li jagħmlu sens għall-istudenti.

L-*Embedding* bħala proċess

Hemm tliet modi ewlenin kif jiġu mgħallma l-għarfien, il-ħiliet u l-fehim li hemm indirizzati fis-CCTs tul il-proċess tat-tagħlim. Dawn huma:

- permezz tal-mod kif jitwassal u t-tagħlim innifsu marbut mal-SLOs;
- billi jiġu magħżula metodi u strateġiji partikolari tat-tagħlim minn oħrajn biex jiġu mgħallma l-SLOs;
- billi jsiru attivitajiet krosskurrikulari mibnija b'mod speċifiku jew attivitajiet li jinvolvu lill-iskola kollha.

Dan il-proċess jimplika bidla importanti fil-mod kif l-għalliema jħarsu lejn it-tagħlim tal-kontenut tas-suġġett fil-klassi. L-integrazzjoni tal-kisbiet mit-tagħlim krosskurrikulari fit-tagħlim ta' suġġetti differenti teħtieġ li l-għalliema jmorru lil hinn mill-iskemi tradizzjonali u jaħdmu f'kollaborazzjoni mill-qrib ma' xulxin sabiex jiżviluppaw l-approċċ tagħhom għas-CCTs filwaqt li jkun hemm skambju ta' informazzjoni fuq l-iżvilupp tat-tagħlim ta' studenti speċifiċi b'rabta mas-CCTs (European Commission 2012:25).

It-tagħlim tas-CCTs permezz tal-SLOs

L-ewwel approċċ għat-tagħlim tal-kontenut tas-CCT huwa permezz tal-integrazzjoni tat-tagħlim tas-CCT ma' dak tal-SLOs partikolari. Il-qafas jipprovdi gwida fuq l-aħjar opportunitajiet biex isir dan. Fejn SLO partikolari tippreżenta opportunità tajba li tindirizza tagħlim marbut mat-Tema Krosskurrikulari tidher l-istampa tas-CCT wara l-SLO. Din turi li l-SLO:

- qed joffri opportunità mhux sfurzata sabiex wieħed jibda jħares lejn l-iżvilupp tat-tagħlim u l-ħiliet marbuta ma' aspett partikolari tas-CCT;
- tista' tiġi msaħħa billi jiġi introdott aspett partikolari ta' wieħed mis-CCTs.

Biex l-edukaturi jiġu ggwidati għall-kisbiet mit-tagħlim speċifiċi tas-CCT li huma l-aktar relevanti, l-istampa tas-CCT li jkun hemm flimkien mal-SLO partikolari tinkludi wkoll titlu sabiex jiġi identifikat liema hu l-aspett partikolari tas-CCT li 'joqgħod l-aktar', jiġifieri, il-parti tal-kontenut tas-CCT li hija l-aktar marbuta mal-għarfien, il-fehim u/jew il-ħiliet indirizzati fl-SLO partikolari.

Għalkemm qed tiġi identifikata CCT waħda, dan ma jfissirx li CCTs oħra ma jkunux relevanti. L-identifikazzjoni ta' tema partikolari sempliċement tissuġġerixxi li l-edukaturi jistgħu jsibu dik il-parti identifikata bħala l-aktar relevanti, l-aktar xierqa jew l-aktar faċli li tiġi integrata f'dak il-punt partikolari, filwaqt li tippermetti lill-edukaturi jgħallmu s-suġġett u s-CCT b'mod integrat.

Eżempji ta' din it-tip ta' embedding fl-Agrikummerċ jinkludu:

- Kapaċi napplika l-fertilizzant adegwat biex innaqqas insuffiċjenza partikolari fi pjanta veġetali bl-użu ta' tagħmir tas-saħħa u s-sigurtà adegwat.
  NITGĦALLEM NGĦIX MA' ĦADDIEĦOR
  Meħud mill-Unità 1, LO 3, A3

- Kapaċi nipproduċi firxa ta' pjanti ta' ħaxix miż-żriegħ/tixtil għas-suq.
  PRATTIKA
  Meħuda mill-Unità 2, LO 4, A2

- Kapaċi mbassar id-distribuzzjoni tal-karatteristiċi f'F1 u F2 bl-użu tal-liġijiet ta' Mendel.
  IT-TAGĦLIM KONJITTIV
  Meħuda mill-Unità 3, LO 1, C2

Eżempju: Insibu opportunitajiet biex nindirizzaw it-tagħlim tas-CCT fl-SLOs tal-Agrikummerċ

- **Kapaċi napplika l-fertilizzant adegwat biex innaqqas insuffiċjenza partikolari fi pjanta veġetali bl-użu ta' tagħmir tas-saħħa u s-sigurtà adegwat.**
  NITGĦALLEM NGĦIX MA' ĦADDIEĦOR

Meħuda minn *Unit* 3, *LO* 1, A1.

L-użu tal-fertilizzanti fl-agrikultura u l-Agrikummerċ kien u jibqa' suġġett ta' interess u ta' diskussjoni. Ix-xejriet tal-konsumaturi lejn il-prodotti organiċi, sostenibbli jew li joriġinaw minn sorsi etiċi jibqgħu fattur fid-deċiżjonijiet kummerċjali. L-ammonti, it-tipi jew l-użu stess tal-fertilizzanti u d-disponibbiltà tal-alternattivi naturali u l-prattika sostenibbli differenti issa għandhom jiġu kkunsidrati fid-deċiżjonijiet kummerċjali peress li d-domanda għall-għażla u l-varjetà fil-metodi tal-produzzjoni għandhom impatt fuq it-teħid tad-deċiżjonijiet fuq in-naħa tal-fornituri. Dan l-SLO jiftaħ opportunità biex jiġu esplorati t-tagħlim u l-ħiliet assoċjati ma' dan permezz tal-introduzzjoni tat-tagħlim u l-iżvilupp tal-ħiliet assoċjat mas-CCT dwar l-Edukazzjoni għall-Iżvilupp Sostenibbli, b'mod partikolari l-kisbiet "Nitgħallem Ngħix ma' Ħaddieħor," jiġifieri:

- Kapaċi ngħix f'armonija miegħi nnifsi, mal-oħrajn, u mad-dinja naturali f'firxa ta' livelli mil-lokali sal-globali.
- Għandi perspettiva orjentata għall-futur dwar kif ngħix ħajti bħala ċittadin tad-dinja.
- Kapaċi nipparteċipa b'mod attiv fil-proċessi u nħeġġeġ in-negozjati għal futuri sostenibbli alternattivi.

L-introduzzjoni ta' dan it-tip ta' tagħlim f'dan il-punt ukoll iżid saffi addizzjonali ta' interess, kumplessità u profondità lill-SLO, skont kif jiġi introdott u maħluq il-kontenut.

Nindirizzaw is-CCTs permezz tal-użu ta' metodi u strateġiji ta' tagħlim partikolari

Is-CCTs jistgħu jintużaw bħala għajnuna għall-ħolqien ta' politiki u strateġiji għad-dipartimenti, billi, pereżempju, it-tagħlim jiġi strutturat apposta biex jiġi massimizzat l-użu tat-teknoloġija diġitali. F'livell ta' dipartiment, is-CCTs li ġejjin jistgħu jkunu partikolarment adegwati biex jgħinu fl-għażliet pedagoġiċi u tal-istili tat-tagħlim bil-għan li titkabbar kemm jista' jkun il-flessibbiltà introdotta mill-LOF:

- It-Tagħlim biex Nitgħallem u t-Tagħlim Kooperattiv
- Il-Litteriżmu Diġitali
- L-Edukazzjoni għad-Diversità

L-edukaturi għandhom mnejn isibu li s-CCTs li ġejjin għandhom rwol x'jaqdu fl-għażla ta' suġġetti li jixprunaw l-interess u d-dibattitu:

- L-Edukazzjoni għall-Iżvilupp Sostenibbli
- L-Edukazzjoni għall-Intraprenditorija, il-Kreattività u l-Innovazzjoni.

Huwa evidenti li xi wħud mis-CCTs jintegraw ruħhom b'mod naturali għal stili partikolari ta' tagħlim. Pereżempju, Taqsima Ċ *It-tagħlim ta' studenti differenti f'kull livell* toffri gwida fuq kif CCTs partikolari jistgħu jgħinu lill-istudenti jirnexxu f'ambjenti ta' tagħlim partikolari. L-għażla b'mod deliberat ta' strateġiji partikolari tat-tagħlim li jinvolvu tagħlim attiv u/jew sperimentali u approċċi għat-tagħlim ta' kif jistgħu jissolvew il-problemi fejn jeħtieġ li jkun hemm livell ta' awtonomija tal-istudenti kif ukoll xogħol fi gruppi, ser jgħinu sabiex it-tagħlim ikun wieħed li jwassal għall-introduzzjoni tas-CCTs tal-Litteriżmu Diġitali u Nitgħallem biex Nitgħallem u t-Tagħlim Kooperattiv.

Pereżempju, is-CCT Nitgħallem biex Nitgħallem u t-Tagħlim Kooperattiv tinkludi kategorija ta’ kisbiet mit-tagħlim fuq it-Tagħlim Personali u, billi jiġi indirizzat it-tagħlim marbut ma’ din il-kategorija tas-CCT, l-istudenti ser jiżviluppaw il-ħiliet tat-tagħlim meħtieġa sabiex f’biċċa xogħol partikolari jkunu awtonomi filwaqt li jimmaniġġjaw lilhom infushom. Simili ta’ din, il-kategorija tat-Tagħlim Soċjali fi ħdan l-istess CCT tista’ tgħin lill-istudenti jiżviluppaw qafas ta’ ħiliet, attitudnijiet u mġiba li jgħinhom jieħdu kemm jistgħu mix-xogħol fi grupp jew f’tim u minn strateġiji oħra ta’ tagħlim soċjali.

Is-CCT tat-Tagħlim Diġitali ser tgħin lill-istudenti jiżviluppaw il-kompetenzi marbuta mal-immaniġġjar tat-tagħlim, is-sors minn fejn tinġabar l-informazzjoni, il-manipulazzjoni tal-informazzjoni, il-komunikazzjoni u l-preżentazzjoni tal-informazzjoni. Meta jkun hemm dawn it-tipi ta’ ħiliet tat-tagħlim infilzati fit-tagħlim qabel ma jkunu meħtieġa jew jibdew jintużaw ta’ spiss, ser jgħinu lill-istudenti jaffrontaw il-biċċiet tax-xogħol b’aktar kunfidenza kemm fil-proċess tat-tagħlim fuq l-SLOs kif ukoll fit-turija tal-kisbiet infushom.

L-indirizzar tas-CCTs f’attivitajiet krosskurrikulari jew f’attivitajiet li jinvolvu lill-iskola kollha

Is-CCTs kollha jistgħu jintużaw bħala strateġiji għall-iskola kollha sabiex jinħoloq ambjent ta’ tagħlim ta’ kwalità għolja li jagħti valur lill-istudenti kollha filwaqt li jissettja għanijiet għoljin għal kulħadd. L-iskejjel jistgħu jaraw il-benefiċċju meta jkollhom politiki li jinkludu lill-iskola kollha fuq il-progress f’dawn is-CCTs:

- Il-Litteriżmu
- Il-Litteriżmu Diġitali
- L-Edukazzjoni għad-Diversità
- L-Edukazzjoni għall-Iżvilupp Sostenibbli

Dawn it-tipi ta’ CCTs jistgħu jintużaw għat-tfassil ta’ politiki għall-iskola kollha kif ukoll iżidu l-valur reali tat-tagħlim fi ħdan il-klassi. Madankollu, CCTs oħra jistgħu jintużaw sabiex jiffurmaw il-bażi tal-attivitajiet ta’ grupp għal sena partikolari jew inizjattivi usa’ li jinvolvu lill-istudenti kollha fl-iskola fuq suġġetti ambjentali. Pereżempju:

- Is-CCT tal-Edukazzjoni għall-Iżvilupp Sostenibbli tista’ tintuża biex tifforma l-bażi għal attivitajiet ekstrakurrikulari għall-iskola kollha marbuta ma’ tip ta’ inizjattivi bħal EkoSkola jew inizjattivi fuq l-użu minimu tal-enerġija. Attivitajiet ta’ ġbir ta’ fondi li jgħinu skola fil-kisba ta’ sorsi ta’ enerġija rinnovabbli jistgħu jgħaqqdu flimkien tagħlim minn din is-CCT ma’ dak tas-CCT tal-Intraprenditorija, il-Kreattività u l-Innovazzjoni.
- Is-CCT tal-Edukazzjoni għall-Intraprenditorija, il-Kreattività u l-Innovazzjoni tista’ tintuża biex issaħħaħ it-tagħlim u l-esperjenzi marbuta ma’ attivitajiet li jvarjaw minn *tuck shop* immexxi mill-istudenti għal avveniment skolastiku jew inizjattivi li jinvolvu lill-iskola kollha dwar id-dinja tax-xogħol.

Ċ. IT-TAGĦLIM TA' STUDENTI DIFFERENTI F'KULL LIVELL

Wieħed mill-benefiċċji li taħdem b'Qafas tal-Kisbiet mit-Tagħlim (u fl-istess ħin waħda mill-isfidi) hija l-abbiltà li tippermetti lill-istudenti javvanzaw bil-pass tagħhom u li l-metodoloġija tat-tagħlim u l-kurrikulu jkunu jistgħu jiġu addattati biex jissodisfaw il-bżonnijiet tat-tagħlim tagħhom. L-SLOs juru b'mod ċar fejn huwa t-'tmiem' tat-tagħlim f'kull livell għal kull student iżda l-edukaturi għandhom jirrikonoxxu, u fl-istess ħin jippjanaw, għal dawk l-istudenti li ser jilħqu dan il-punt qabel l-oħrajn kif ukoll għal dawk li forsi jkollhom bżonn aktar żmien u aktar għajnuna sabiex jilħqu l-livell mixtieq.

Id-diversità tal-istudenti

L-NCF iħaddan id-diversità u jitlob li din tiġi mħeġġa f'ambjent inklussiv.

L-NCF jindirizza l-bżonnijiet ta':

- studenti tajbin ħafna u b'talent li għalihom il-proċess tat-tagħlim jeħtieġ li joffri sfida biżżejjed sabiex huma jieħdu sehem u jkunu mmotivati li jiżviluppaw it-talenti tagħhom;
- studenti bi bżonnijiet edukattivi speċjali li għalihom il-kurrikulu għandu jkun miktub b'tali mod li jippermetti lill-għalliema japprezzaw kif l-istudenti kollha jistgħu jaċċessaw l-istess kurrikulu f'kull settur tat-tagħlim u jippermetti assessjar ta' firxa ta' ħiliet;
- studenti b'diżabbiltajiet severi li għalihom il-kurrikulu għandu joffri edukazzjoni mibnija fuq firxa ta' ħiliet imfissra f'termini ta' fażijiet ta' żvilupp;
- studenti minn ambjenti soċjali żvantaġġati li għalihom l-iskola, flimkien mal-imsieħba lokali u istituzzjonali l-aktar importanti fis-soċjetà, għandhom jgħallmu aktar ħiliet filwaqt li joffru sapport lill-familji tagħhom u l-komunità lokali sabiex jipprovdu ambjent edukattiv b'saħħtu u stabbli;
- studenti minn ambjenti soċjali, kulturali u lingwistiċi differenti, inkluż it-tfal ta' refuġjati u persuni li qed ifittxu l-ażil, li għalihom il-kurrikulu jinkludi aċċess għal programm edukattiv li hu infilzat f'ambjent li joffri sapport emozzjonali u psikoloġiku li jirrispetta ċ-ċirkostanzi tal-individwi.

Il-Qafas tal-Kurrikulu għal Kulħadd, Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol (2012:41)

Il-klassijiet kollha, anke fejn qed jiġi mħaddem is-*setting*, ser ikunu magħmula minn firxa ta' abbiltajiet. Dan għaliex l-istudenti jkollhom ħiliet u diffikultajiet differenti u jiżviluppaw b'rati differenti. Sabiex tiġi definita klassi 'b'abbiltajiet differenti' sempliċement bħala grupp ta' studenti b'firxa ta' abbiltajiet hija superfiċjali wisq. Xi ngħidu għall-firxa ta' stili u preferenzi tat-tagħlim, livelli ta' interessi u l-ambjenti tad-dar, li kollha kemm huma jħallu impatt fuq l-esperjenza tat-tagħlim? L-istudenti kollha juru ħiliet differenti fi żminijiet differenti skont is-suġġett studjat u l-istil tat-tagħlim li jkun qed jintuża, u meta jkunu barra miż-zona ta' tagħlim l-aktar komda għalihom ser imorru anqas tajjeb. Mhix reali li tistenna minn grupp ta' studenti, hi x'inhi l-abbiltà tagħhom, li javvanzaw matul il-biċċiet tax-xogħol bl-istess pass eżatt. Żewġ terzi tal-istudenti fil-klassi ser ikunu qed jaħdmu barra l-istil tat-tagħlim li jippreferu sakemm il-biċċa tax-xogħol ma tkunx varjata.

Wieħed mill-aktar modi effettivi li jiżgura li l-istudenti differenti jintlaħqu f'kull livell matul l-LOF huwa li tgħallem lill-istudenti jaħsbu għalihom infushom. Ftit mis-CCTs jipprovdu l-għodda tal-għarfien u l-ħiliet għall-istudenti sabiex ikunu kapaċi jsiru studenti aktar effettivi, li jaddattaw malajr, mimlija bir-riżorsi, u awtonomi.

Il-Progress u d-diverġenza fit-tagħlim

Il-prinċipju tad-diversità u l-inklużjoni li jiffurmaw il-bażi tal-NCF jimplikaw li f'kull stadju l-istudenti ta' kull livell u kompetenza għandhom jesperjenzaw is-suċċess, l-isfidi, u s-sapport meħtieġ sabiex isaħħu l-impenn tagħhom. Jeħtieġu programmi flessibbli ta' tagħlim li jipprovdu esperjenzi ta' tagħlim differenti għal spettru wiesa' ta' studenti filwaqt li jippermettu li jkun hemm rati differenti ta' progress hekk kif it-tfal u ż-żgħażagħ iqattgħu ż-żmien fl-iskola. Hemm bżonn approċċi differenti li jindirizzaw il-bżonnijiet differenti tat-tagħlim. Bil-punt fokali dejjem jikber fuq l-istudenti, u b'aktar klassijiet b'abbiltajiet differenti fl-iskejjel, l-approċċi li joffru diverġenza qed isiru aktar importanti u l-għalliema għandhom jaddottaw strateġiji li jibnu fuq it-tagħlim tal-passat tat-tfal u taż-żgħażagħ filwaqt li jgħinuhom jipprogredixxu.

Il-Qafas tal-Kurrikulu Nazzjonali għal Kulħadd, Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol (2012:40)

Strateġiji għat-tagħlim ta' klassijiet b'abbiltajiet differenti

L-għalliema fil-klassi għandhom jibdew billi joħolqu relazzjoni personali ma' kull student/a fil-klassi tagħhom billi jitgħallmu u jużaw isimhom filwaqt li jsiru jafu x'jinteressahom. Li jiġu inklużi setturi ta' interess fit-tagħlim huwa mod tajjeb ħafna biex l-istudenti jkunu involuti. Fl-istess ħin, li jintuża dan it-tip ta' tagħlim meta jkun qed jiġi ssettjat ix-xogħol għad-dar jew xogħol individwali fil-klassi jista' jservi ta' motivazzjoni u jista' jgħin sabiex l-istudenti jżommu ruħhom involuti fit-tagħlim.

It-tagħlim Personali:

- Kapaċi nidentifika s-sapport u r-riżorsi li għandi bżonn biex nitgħallem.
- Konxju/a tal-mod li nippreferi kif nitgħallem u kapaċi nużah biex nippjana t-tagħlim tiegħi.
- Kapaċi nimmaniġġja l-għanijiet u l-ħin b'mod effiċjenti fit-tagħlim.
- Inħossni kompetenti fl-immaniġġjar tat-tagħlim tiegħi.
- Naċċetta r-rispsons tal-oħrajn u nikkonsidrah.
- Nagħraf lili nnifsi billi nbiddel is-suppożizzjonijiet tiegħi maż-żmien.
- Kapaċi nsegwi l-interessi tiegħi peress li dawn jgħinuni nirrifletti fuq 'jien min jien'.
- Nieħu gost meta nirnexxi f'xogħlijiet diffiċli.

Meħuda mis-CCT Nitgħallem biex Nitgħallem u t-Tagħlim Kooperattiv

Modi kif tagħti s-setgħa lill-istudenti filwaqt li tgħinhom jirnexxu fi ħdan l-LOF

Il-ħolqien ta' ambjent dinamiku tat-tagħlim permezz ta':

- L-immaniġġjar tal-klassi u l-ħolqien ta' opportunitajiet għall-istudenti biex jaħdmu b'mod individwali, f'pari jew fi gruppi.
- Il-bidla fit-tqassim tal-klassi skont it-tagħlim li jkun qed isir.
- Il-provvista ta' attivitajiet differenti, li jippermettu lill-istudenti jagħżlu l-livell ta' involviment u sfida. Din ser tgħin fis-sens ta' 'dritt ta' pussess' imsemmi 'l quddiem.
- L-użu ta' għażla ta' riżorsi differenti bi ħsieb.
- Il-preżentazzjoni ta' modi differenti kif tista' tiġi mgħallma l-istess ħaġa.

L-involviment tal-istudenti permezz ta':
- Il-ħolqien ta' sens ta' 'dritt ta' pussess' min-naħa tal-istudenti tal-proċess tat-tagħlim billi, pereżempju, l-istudenti jkollhom ċans jagħżlu l-proġett tagħhom.
- L-għajnuna lill-istudenti sabiex juru l-fehim tagħhom b'modi differenti, pereżempju permezz ta' mezzi li jagħżlu huma stess, sew jekk preżentazzjoni viżiva, orali jew preżentazzjoni fiżika.
- Il-bini ta' ħiliet għolja ta' ħsibijiet bl-użu tat-tassonomija ta' Bloom (f'kull livell) u l-ħidma permezz tal-SLOs sabiex it-tagħlim ikun wieħed interessanti, li jkun utli u joffri sfidi kif jindikaw l-SLOs, tant li l-SLOs jingħataw dimensjoni usa' jew jintużaw b'modi differenti. Dan jista' jsir billi l-istudenti jingħataw xogħol li jinvolvi s-soluzzjoni ta' problemi filwaqt li jingħataw l-opportunità li jittrasferixxu u japplikaw l-għarfien għal kuntest ġdid.

Il-bidla tal-istudenti fi studenti li kapaċi jinbidlu billi:
- minn età bikrija l-istudenti jiġu introdotti għall-istrateġiji ewlenin tat-tgħlim li jagħmlu parti mis-CCT Nitgħallem biex Nitgħallem u t-Tagħlim Kooperattiv;
- jiġu diksussi l-għanijiet tat-tagħlim f'kull lezzjoni mal-istudenti, u b'hekk isiru konxji ta' x'inhu mistenni li jitgħallmu mat-tmiem tal-lezzjoni. L-SLOs (mitkuba fl-ewwel persuna) huma indirizzati lejn l-istudenti;
- l-istudenti jkunu konxji tal-istili differenti tat-tagħlim; l-istudenti jiġu mgħallma t-teknikalitajiet biex jitgħallmu kontenut ġdid bl-użu ta' metodi viżivi, ta' smigħ u kinestetiċi għat-tagħlim bl-użu ta' strateġiji varji tat-tagħlim bil-għan li jipprovdu għall-bżonnijiet tal-istudenti li jitgħallmu aktar b'mod viżiv, ta' smigħ u kinestetiku;
- l-istudenti jitgħallmu kif ikunu anqas dipendenti fuq l-għalliema, pereżempju, kif ser 'jinqalgħu' mill-problema meta jeħlu?

Uża x-xogħoli fi gruppi sabiex:
- ikun hemm tisħiħ u estensjoni (bl-użu ta' gruppi flessibbli);
- tħeġġeġ lill-istudenti biex jinvolvu ruħhom f'Tagħlim Soċjali u biex japprezzaw ideat u personalitajiet differenti; iżidu l-kunfidenza meta jiddiskutu l-ideat tagħhom ma' oħrajn; jikkollaboraw ma' studenti oħrajn bħala parti mit-tagħlim tagħhom; ifittxu l-għajnuna u s-sapport mingħand studenti oħra; jitkellmu mal-oħrajn fuq it-tagħlim; jisimgħu lill-oħrajn jitkellmu fuq it-tagħlim tagħhom filwaqt li jiddiskutu suġġetti varji u strateġiji ta' tagħlim ma' sħabhom (billi jintużaw gruppi ta' abbiltajiet differenti).

Għandu jkun assigurat approċċ inklussiv tat-tagħlim u l-ippjanar tal-kurrikulu. Filwaqt li l-iskola tkun trid toħloq is-sens ta' twemmin tagħha f'dak li għandu x'jaqsam ma' riżultati għall-istudenti kollha, u tapprezza firxa wiesgħa ta' talenti, ħiliet u riżultati, l-għalliema għandhom jaraw kif jistgħu jattwaw dan fil-klassi tagħhom. Fuq livell bażiku dan jibda permezz ta' promozzjoni tas-suċċess u l-apprezzament tagħhom infushom billi jieħdu azzjoni biex jeliminaw dak kollu li jillimita t-tagħlim, u għalhekk jassiguraw li l-istudenti kollha f'kull grupp jirnexxu fil-klassi. L-għalliema jistgħu jħeġġu l-fehim u l-apprezzament għad-diversità tal-individwi fil-klassijiet tagħhom u jużaw is-CCT tad-Diversità bħala katalist għal dan l-approċċ li jestendi sabiex jinkludi lill-istudenti b'mod dirett.

Edukazzjoni mibnija fuq il-valuri

L-edukazzjoni tiffoka kemm fuq il-bini tal-karattru kif ukoll fuq l-iżvilupp tal-istudenti b'ħiliet speċifiċi. Id-direzzjoni 'l quddiem għall-implimentazzjoni ta' dan il-qafas hija permezz ta' edukazzjoni mibnija fuq il-valuri. Edukazzjoni mibnija fuq il-valur tirreferi għal kwalunkwe attività kemm espliċita kif ukoll impliċita fl-iskola li tħeġġeġ il-fehim u l-għarfien tal-istudenti tal-valuri u li jiżviluppaw il-ħiliet u l-ħajra tal-istudenti sabiex ikunu jistgħu jirrappreżentaw valuri partikolari bħala individwi u bħala membri mis-soċjetà inġenerali. Dan jassigura li dawk li ser joħorġu mill-iskola jkollhom il-kwalitajiet u l-kunfidenza fihom infushom, stima għolja tagħhom infushom, ottimiżmu u impenn għal suċċess personali bħala l-bażi għar-rwoli potenzjali fil-ħajja bħala membri minn familja, mill-komunità u bħala impjegati. Barra minn hekk, għandhom ikunu kapaċi jagħmlu ġudizzju u jkunu responsabbli f'għażliet etiċi u soċjali.

Addattat minn *Respect for All Framework*, Ministry for Education and Employment (2014:10)

L-iskejjel għandu jkollhom kultura vibranti u progressiva, li tħeġġeġ il-benesseri u r-rispett, bl-ambizzjoni u l-kisbiet bħala l-punti fokali għal kull student/a. Dan it-tip ta' approċċ għandu jintuża f'kull klassi. Skola tajba hija skola li tieħu ħsieb l-individwi u li tagħti s-sapport tagħha lil kull individwu, irrispettivament mill-isfond u l-bżonnijiet tat-tagħlim. Dawn l-iskejjel jaħdmu f'atmosfera ta' pożittività assoluta. Dawn jaħdmu bla waqfien sabiex jippromwovu attitudnijiet b'saħħithom u produttivi għat-tagħlim, għall-ħajja u għax-xogħol. L-iżvilupp ta' twemmin fil-valuri tal-kisba u l-ambizzjoni jiddefinixxi n-natura ta' aspirazzjoni ta' skejjel ta' suċċess, fejn jingħaqdu l-aspettattivi u s-suċċess – suċċess li jinkludi l-aspetti kollha tal-iżvilupp tal-ħiliet għall-ħajja, għax-xogħol u għat-tagħlim – timbru ta' eċċellenza.

Mill-perspettiva tal-klassi, l-approċċ inklussiv jindirizza l-bżonnijiet tal-istudenti permezz ta' varjetà ta' approċċi li jinkludu: strateġiji ta' interventi bikrija u kurrikulu u approċċi għat-tagħlim li huma ddisinjati li jissodisfaw il-bżonnijiet tal-istudenti kollha. L-edukaturi għandu jkollhom aspettattivi għoljin għall-istudenti tagħhom għaliex dawn għandhom jiġu mħeġġa sabiex ikollhom aspirazzjonijiet u miri għoljin għalihom infushom. Huwa importanti ferm li l-edukaturi jiżguraw li l-istudenti tagħhom ikunu jafu fejn jinsabu f'dak li għandu x'jaqsam mat-tagħlim tagħhom u kif jistgħu jitjiebu. L-istudenti għandhom jiġu mfaħħra fuq bażi regolari, b'mod selettiv u effettiv biex jibqgħu mmotivati.

Hekk kif l-istudenti jkunu qed javvanzaw fil-livelli u bejn il-livelli, għandhom jitħeġġu jirriflettu, iħossu sjieda u jerfgħu aktar responsabbiltà għat-tagħlim tagħhom stess. L-edukaturi għandhom jibdew jintroduċu tekniki li permezz tagħhom l-istudenti jagħmlu użu dejjem akbar minn awtoassessjar biex jidentifikaw fejn huma b'saħħithom u fejn għandhom bżonn jiżviluppaw mill-evidenza tal-isforzi tagħhom u jieħdu azzjoni fuq il-kummenti li jingħatawlhom minn sħabhom kif ukoll mill-edukaturi sabiex jippjanaw il-passi li jmiss għalihom.

Is-sillabu huwa varjat. Għalhekk, huwa għad-diskrezzjoni tal-edukatur li jiddeċiedi liem kontenut jeħtieġ jiġi estiż sabiex l-istudenti jingħataw għajnuna jifhmu s-suġġett aħjar. Qed jiġi rakkomandat li l-edukaturi tal-Agrikummerċ jibqgħu aġġornati mal-aħħar żviluppi fil-qasam sabiex ikunu jistgħu jissostanzjaw u jtejbu t-tagħlim tagħhom permezz tal-użu tal-eżempji fattwali.

L-Assessjar

A. METODOLOĠIJI LI JASSIGURAW ASSESSJAR XIERAQ

Modi ta' assessjar issuġġeriti

L-edukaturi għandhom il-flessibbiltà li jfasslu u jimplimentaw l-istrateġiji tal-assessjar. L-edukaturi jistgħu jiddeċiedu x'inhuma l-aktar modi adegwati biex tintlaħaq mira marbuta mal-verb fi ħdan kisba mit-tagħlim. Huwa importanti li jiġi evitat assessjar żejjed u li l-verb jinftiehem verament tajjeb fl-SLOs qabel ma tiġi kkunsidrata kwalunkwe biċċa xogħol. Hija r-responsabbiltà tal-edukatur li jfassal deskrizzjonijiet ta' biċċiet ta' xogħol li jwasslu biex l-istudenti jiksbu l-kriterji tal-assessjar. Kull biċċa xogħol għandu jkollha xenarju vokazzjonali li permezz tiegħu jistgħu jiġu assessjati l-kriterji tal-għoti tal-marki. Huwa ta' importanza vitali li l-verbi ta' kmand li jispeċifikaw il-kriterji tal-għoti tal-marki ma jinbidlux tul il-biċċa xogħol. Il-kriterji tal-assessjar għandhom jiġu speċifikati bi tqabbil ma' kull biċċa xogħol.

Fl-iżvilupp tal-kriterji tal-assessjar tqieset it-tassonomija ta' Bloom. Fit-tfassil tal-biċċiet ta' xogħol, il-verb attiv għandu jiġi enfasizzat bil-kulur biex l-istudenti jkunu jistgħu jifhmu t-tip ta' xogħol li huma mitluba jipproduċu. Xi wħud mill-kriterji tal-**Għarfien** (K) li jużaw il-verb **iddefinixxi** għandhom ifissru sempliċiment 'iddefinixxi' u m'għandhomx jeħtieġu lill-istudenti jipprovdu aktar minn sentenza jew tnejn; verbi oħra bħal **iddeskrivi/spjega** għandhom mnejn jeħtieġu tweġibiet aktar dettaljati. Fil-kriterji ta' **Applikazzjoni** (A) il-verbi **uri/wettaq** jimplikaw li l-biċċiet tax-xogħol mogħtija huma prattiċi u jeħtieġu li l-istudenti jpoġġu fil-prattika l-għarfien, il-fehim u l-ħiliet li jkunu kisbu. Il-kriterji tal-applikazzjoni jistgħu jeħtieġu essenzjalment li jsiru biċċiet ta' xogħol marbutin max-'xogħol' u għalhekk jistgħu jissejsu b'evidenza b'ritratti, filmati u grafika. Il-kriterji ta' **Komprensjoni** (C), ġeneralment jagħlqu l-lakuna bejn il-kriterji tal-K u l-A.

Tista' tintuża varjetà ta' metodi/għodod ta' assessjar biex jiġu assessjati l-istudenti fis-suġġetti tal-Edukazzjoni u t-Taħriġ Vokazzjonali (VET). Il-metodu ta' assessjar jista' jiġi mmodifikat biex jippermetti lill-istudenti jiksbu l-għanijiet meħtieġa permezz ta' metodi bħal:

- Preżentazzjoni viżwali
- Għoti ta' sett ta' struzzjonijiet lil sħab tal-klassi
- Diskussjoni
- Intervista

L-iskejjel għandhom jipprovdu arranġamenti ta' aċċess biex l-istudenti jiksbu l-kriterji ta' assessjar tal-programm edukattiv.

Fid-deskrizzjoni tal-biċċa tax-xogħol wieħed jista' jipproponi varjetà ta' modi ta' assessjar bħal logħob ta' skambju ta' rwoli, preżentazzjonijiet, rapporti bil-miktub, biċċiet ta' xogħol prattiċi, dibattiti, powsters u fuljetti biex jiġu indirizzati l-istili u l-abbiltajiet ta' tagħlim differenti.

Meta l-istudenti jkunu qed jiġu assessjati matul sessjonijiet prattiċi għandha timtela karta ta' osservazzjoni għal kull student. Din għandha tiġi ppreparata flimkien mad-deskrizzjoni tal-biċċa tax-xogħol mill-edukaturi. Meta l-istudenti jaħdmu fi grupp, għandhom jiġu assessjati individwalment.

L-Assessjar

L-assessjar huwa parti integrali mill-proċess tat-tagħlim, billi jipprovdi lill-istudenti u lill-ġenituri tagħhom *b'feedback* kontinwu, fil-ħin u kwalitattiv fuq il-progress tat-tfal tagħhom, filwaqt li jwassal informazzjoni fuq il-prattika tal-edukaturi u jipprovdi lill-iskejjel u lill-kulleġġi b'informazzjoni fuq l-ippjanar tal-kurrikulu u t-tagħlim.

L-assessjar *għat*-tagħlim (assessjar għal skopijiet formattivi) huwa proċess li jsir fl-istess ħin tat-tagħlim. L-istudenti u l-edukaturi tagħhom jużaw il-kisbiet biex jaraw x'jafu l-istudenti u jistgħu jagħmlu dan b'rabta mat-tagħlim.

L-assessjar *tat*-tagħlim (assessjar għal skopijiet sommattivi) isir mat-tmiem ta' kull *unit*, f'nofs is-sena jew fl-aħħar tas-sena.

L-assessjar *bħala* tagħlim (assessjar kontinwu) huwa l-użu ta' assessjar kontinwu tal-istudenti nfushom minnhom stess bil-għan li jimmonitorjaw it-tagħlim tagħhom stess.

Il-proċessi ta' assessjar fil-klassi li huma mfasslin tajjeb u implimentati b'mod xieraq jistgħu:

- jagħtu sapport lill-istudenti sabiex permezz tal-assessjar tagħhom infushom ikunu kapaċi jkejlu t-tagħlim tagħhom, u jidentifikaw il-punti qawwijin, il-bżonnijiet tat-tagħlim tagħhom u xi jmiss li jitgħallmu;
- iħeġġu lill-istudenti jgħinu lil xulxin fit-tagħlim tagħhom permezz ta' assessjar li jsir bejniethom stess;
- jgħinu lill-għalliema jifhmu aktar kif l-istudenti jitgħallmu aħjar, jużaw l-evidenza biex jimmonitorjaw il-progress tal-istudenti, jirriflettu fuq il-prattika tagħhom filwaqt li jaddattaw jew iqabblu t-tagħlim tagħhom skont il-bżonnijiet tal-istudenti;
- jgħinu lill-għalliema jippjanaw fuq it-tagħlim ta' individwi u gruppi sabiex jiżguraw li t-tfal kollha jingħataw l-attenzjoni xierqa;
- jagħtu sapport lill-ġenituri sabiex dawn jaqsmu l-esperjenzi ta' tagħlim tat-tfal tagħhom, jinterpretaw l-informazzjoni tal-assessjar, u jsegwu l-iżvilupp edukattiv tat-tfal tagħhom;
- jippromwovu r-rappurtaġġ fuq il-progress individwali u l-ħiliet miksuba b'mod li jiżdiedu waħda mal-oħra.

Il-kulleġġi u l-iskejjel huma mitluba jiżviluppaw politika ta' assessjar. Din il-politika għandha tindirizza l-kwantità u l-kwalità tal-prattiki tal-assessjar kif ukoll ir-rappurtaġġ lill-ġenituri u partijiet interessati oħra.

Addattat minn *Il-Qafas tal-Kurrikulu Nazzjonali għal Kulħadd,* Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol (2012:41-42) u *Assessments as Learning*, Lam (2015:1)

L-istudenti u persuni oħra involuti fit-tagħlim, jeħtieġu *feedback* fil-ħin u bl-eżatt fuq dak li tgħallmu kif ukoll kemm tgħallmu u kemm tgħallmuh b'mod tajjeb. Dan jgħin fl-identifikazzjoni ta' xi jmiss li jagħmlu u min jista' jgħinhom biex iżidu mal-għarfien, il-fehim u l-ħiliet tagħhom. Il-progress tal-istudenti għandu jiġi assessjat permezz ta' modi u fi żminijiet xierqa għall-bżonnijiet tat-tagħlim tagħhom. Il-ġudizzji li jsiru fuq dan it-tagħlim għandhom ikunu msejsa fuq evidenza minn firxa wiesgħa ta' sorsi, kemm fl-iskola kif ukoll barra mill-iskola u b'referenza għall-progress tal-istudenti fuq perjodu ta' żmien u f'firxa ta' attivitajiet.

Permezz ta' ppjanar ta' opportunitajiet ta' assessjar kontinwu u testijiet perjodiċi, b'mod speċjali fejn l-istudenti jużaw il-ħiliet tagħhom b'mod integrat, l-edukaturi ser ikunu qed jippermettu lill-istudenti juru, fuq perjodu ta' żmien, *kemm u kemm tajjeb* ikunu tgħallmu.

Bilanċ bejn opportunitajiet ta' assessjar kontinwu u perjodiku jitlob li l-istudenti juru qafas ta' tagħlim mibni fuq perjodu ta' żmien filwaqt li japplikaw l-għarfien u l-ħiliet f'kuntesti differenti. It-taħlit ta' firxa ta' opportunitajiet ta' assessjar formattiv immexxi mill-istudenti jippermetti lill-istudenti nfushom ikejlu l-progress tagħhom meta mqabbel ma' SLOs speċifiċi jew grupp ta' SLOs.

L-edukaturi għandhom jippruvaw jiġbru firxa ta' biċċiet ta' evidenza ta' kwalità biex juru l-progress fit-tagħlim kemm minn assessjar formattiv kontinwu kif ukoll minn assessjar perjodiku u sommattiv. L-ammont u l-firxa tal-evidenza għandhom ikunu biżżejjed biex jinbena profil tal-kisbiet tal-istudenti iżda għandhom ukoll ikunu proporzjonati u f'ammont li jista' jiġi mmaniġġjat. L-istudenti għandhom jiġu involuti fl-għażla tal-evidenza. L-evidenza għandha turi li l-istudenti fehmu ammont sinifikanti mis-sett ta' għarfien, wieġbu tajjeb konsistentement għal esperjenzi ta' tagħlim ibsin u kienu kapaċi japplikaw dak li tgħallmu f'kuntesti ġodda u mhux familjari.

Tekniki tal-assessjar li l-edukaturi għandhom jikkunsidraw,
iżda mhux neċessarjament jillimitaw ruħhom għalihom, jinkludu:

Eżerċizzji ta' għarfien:	Eżerċizzji ta' fehim:	Eżerċizzji ta' applikazzjoni:
• Tikkettjar • Termini ta' definizzjoni • Tqabbil • L-għoti ta' listi dettaljati • Passaġġi magħluqin	• Tqabbil u kuntrast tal-fatti • Rapport iggwidat fuq esperimenti ta' dimostrazzjoni/żjarat fuq il-post • Studenti jintervistaw l-esperti • Interpretazzjoni ggwidata tar-rapport/dokument • Interpretazzjoni tad-dejta	• Twettiq ta' kompiti relatati mal-kummerċ • Rapport iggwidat fuq esperimenti ta' dimostrazzjoni/żjarat fuq il-post • Ġbir ta' informazzjoni biex jiġu magħżula/ippjanati/imbassra fatturi relatati mal-kummerċ eċċ. u jintużaw f'kuntest applikat

It-tagħlim u l-assessjar għandhom jiġu ddisinjati b'modi li jirriflettu kif l-istudenti differenti għamlu progress sabiex jimmotivaw u jħeġġuhom fit-tagħlim tagħhom. Biex dan jiġi sostnut, l-istudenti kollha għandhom ikunu involuti fl-ippjanar u fir-riflessjoni fuq it-tagħlim tagħhom stess, permezz tal-assessjar formattiv, il-valutazzjoni tagħhom infushom u tal-pari u l-ippjanar tat-tagħlim personali. La darba l-istudenti jingħataw l-okkażjoni biex ikollhom interazzjoni mal-pari tagħhom u jirċievu feedback kontinwu mill-edukatur tagħhom, dawn finalment jingħataw gwida dwar kif itejbu l-għarfien u l-ħiliet tagħhom fl-Agrikummerċ. L-istudenti b'hekk jingħataw l-opportunità sabiex ikollhom rwol attiv fl-awto-assessjar li jħeġġiġhom isegwu objettivi personali fit-tagħlim tal- Agrikummerċ. Dawn it-tipi ta' assessjar jistgħu jiġu ppjanati f'punti partikolari, bħat-tmiem ta' unità tematika, fejn l-istudenti jistgħu jiġġudikaw u jirrevedu l-prestazzjoni tagħhom stess permezz ta' tabella li tindika l-kisba mit-tagħlim mistennija fil-konfront tal-livell li fihom inkisbu.

L-edukaturi fl-Agrikummerċ jeħtieġ li jkollhom fehim ċar dwar il-progress tal-istudenti tagħhom stess meta mqabbla ma' studenti oħrajn fl-iskola tagħhom u fl-iskejjel l-oħrajn ta' Malta, fir-rigward tal-kisbiet u l-esperjenzi fil-livelli differenti. Opportunitajiet regolari u ppjanati għad-djalogu għandhom jiġu faċilitati mill-Uffiċjali Edukattivi biex jgħinu lill-edukaturi jilħqu interpretazzjoni kondiviża u konsistenti tas-sinifikat waqt l-applikazzjoni tal-SLOs.

L-istudenti m'għandhomx għalfejn ikunu siguri f'kull kisba f'livell wieħed biex ikomplu għal dak ta' wara. Fejn ikun f'postu, l-istudenti għandu jkollhom l-opportunità li jinvolvu ruħhom f'esperjenzi ta' tagħlim tal-livell ta' wara. L-edukaturi għandhom jippjanaw li jagħtu lill-istudenti esperjenza fil-kisbiet kollha, iżda għandhom jadottaw approċċ olistiku.

L-edukaturi għandhom jiżguraw li l-opinjoni tagħhom dwar dak li kisbu l-istudenti tkun appoġġjata b'evidenza soda. L-assessjar ta' din l-evidenza għandu jkun konsistenti mal-assessjar ta' kollegi fid-dipartiment tagħhom jew f'dipartiment jew ċentru ieħor.

It-twassil tat-tagħlim marbut mas-CCTs u l-assessjar assoċjat magħhom huma r-responsabbiltà tal-edukaturi kollha.

It-titjib tal-kwalità tat-tagħlim jimplika wkoll il-promozzjoni ta' kultura li tassigura t-trasparenza fil-kwalità tar-riżultati tal-assessjar filwaqt li jinħolqu approċċi, strutturi u rwoli kemm interni kif ukoll esterni f'sistemi ta' evalwazzjoni mill-iskejjel.

> *Il-garanzija tal-kwalità fl-edukazzjoni tista' tinftiehem bħala 'policies', proċeduri, u prattiki li huma ddisinjati sabiex tinkiseb, tinżamm jew tissaħħaħ il-kwalità f'setturi speċifiċi, u li jiddependu fuq il-proċess ta' evalwazzjoni… [jiġifieri] proċess ġenerali ta' analiżi sistematika u kritika ta' suġġett definit li jinkludi l-ġabra tad-dejta relevanti li twassal għal ġudizzji u/jew rakkomandazzjonijiet għal titjib. L-evalwazzjoni tista' tiffoka fuq numru ta' suġġetti: l-iskejjel, il-kapijiet tal-iskejjel, l-għalliema u staff edukattiv ieħor, l-awtoritajiet lokali, jew l-andament tas-sistema edukattiva sħiħa.*
>
> *Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe,* European Commission (2015a:13)

L-iskejjel jeħtieġu jibdew jiżviluppaw proċeduri ġodda ta' garanzija tal-kwalità, filwaqt li jsaħħu dawk eżistenti, sabiex jgħinu fl-introduzzjoni tal-LOF u jiżguraw li l-implimentazzjoni tagħhom fil-klassijiet tkun waħda ta' suċċess. Dan jeħtieġ jagħmel parti mill-implimentazzjoni sħiħa tal-iskola u l-istrateġija ta' kwalità li tista' tinkludi opportunitajiet ta':

- Timijiet ta' Maniġment Superjuri li jieħdu interess attiv fis-CPD tal-għalliema, jimmonitorjaw il-livelli ta' kunfidenza tal-edukaturi u l-progress tal-istudenti, eż. it-tqassim tax-xogħol tal-istudenti u t-tmexxija ta' evalwazzjonijiet tal-iskejjel infushom.
- Kapijiet tal-Iskejjel li joħolqu ħin flimkien għall-preparazzjoni u l-ippjanar sabiex jiffaċilitaw xogħol kollaborattiv.
- Il-qsim ta' standards u l-istennija permezz tal-wiri tax-xogħol tal-istudenti skont il-livelli biex jidher il-progress, pereżempju, xogħol esebit fuq 'ħajt tat-tagħlim'.
- Il-ħolqien u l-użu ta' metriċi li juru l-livelli mixtieqa (benchmarks) biex il-kisbiet tal-istudenti jkunu jistgħu jinqasmu u jiġu kkumparati ma' ta' oħrajn fl-istess skola u ma' skejjel oħra.
- L-istaff jinvolvi lit-tfal u liż-żgħażagħ f'diskussjonijiet fuq il-progress u l-issettjar ta' għanijiet bħala parti mill-ippjanar sabiex jintlaħqu l-bżonnijiet tagħhom tat-tagħlim.
- L-iżvilupp ta' approċċi għall-iskola kollha għat-tagħlim u l-assessjar tas-CCTs.
- Strateġiji ċari ta' rappurtaġġ għall-feedback fuq il-progress fi ħdan l-iskola u barra mill-iskola, eż. il-ġenituri u l-kustodji tat-tfal.

Apparti l-attivitajiet imniżżlin hawn fuq, l-edukaturi tal-Edukazzjoni u t-Taħriġ Vokazzjonali jridu jkunu impenjati f'dawn li ġejjin:

- Laqgħat tad-dipartiment regolari biex jiġu ppjanati l-mod kif jiġi mgħallem u jintgħallem, kif ukoll l-assessjar b'mod koerenti, u l-qsim ta' strateġiji effettivi meqjusa li se jtejbu t-tagħlim u l-kisbiet tal-istudenti.
- Ippjanar kollaborattiv ma' għalliema oħra, assessjar mill-pari u diskussjoni ta' standards u stennijiet meta jkunu qed jiġu mgħallma studenti tal-istess livell.
- Verifika interna ta' deskrizzjonijiet ta' biċċiet ta' xogħol imħejjija minn kollegi dwar jekk humiex tajbin biex jintużaw.
- Verifika interna tax-xogħol ta' kull student.
- Tfassil ta' materjal tal-assessjar, skemi għall-korrezzjonijiet u strateġiji ta' rappurtar f'kollaborazzjoni ma' għalliema oħra fi ħdan id-dipartiment jew mal-istaff addattat fi skejjel ġirien.
- Jiġu adottati strateġiji biex jiġu evitati riżultati preġudikati, pereżempju li x-xogħol tal-istudenti jiġi kkoreġut mingħajr ma l-għalliema jkunu jafu min hu/hi l-istudent/a.
- Isir djalogu professjonali madwar ix-xogħol tal-istudenti li jkun ġie kkoreġut minn qabel bħala għajnuna biex jintlaħaq kunsens dwar il-kwalità u l-istandards.
- Il-Komunitajiet ta' Prattika biex jinqasmu/jissaħħu l-prattiki professjonali, b'fokus fuq is-sufficjenza fl-assessjar, il-konsistenza fl-interpretazzjoni tal-SLOs, ir-rappurtaġġ tal-progress lill-istudenti, lill-ġenituri u l-kustodji u lill-għalliema oħra.
- Żjajjar ta' verifiki esterni biex jiġi żgurat li l-istandard tax-xogħol meħtieġ ikun qed jintlaħaq. Dawn iż-żjajjar se jgħinu lill-għalliema, il-valutaturi, il-verifikaturi interni u l-SMTs biex itejbu xogħolhom b'rabta mal-ippjanar, it-twassil, l-assessjar u l-maniġment tal-programm tal-VET.

Id-Direttorat għall-Kwalità u Standards fl-Edukazzjoni (DQSE) ser jiżgura li:

- l-Uffiċjali Edukattivi ser iżuru l-iskejjel biex jivvalidaw il-preċiżjoni ta' kull evidenza ta' evalwazzjoni li ssir mill-iskejjel stess filwaqt li jieħdu kampjun tal-konsistenza u l-kwalità tat-tagħlim u l-assessjar;
- membri tal-istaff jiġbru flimkien u janalizzaw firxa ta' dejta lokali u nazzjonali sabiex tintuża bħala l-bażi ta' diskussjonijiet mal-Kapijiet tal-Iskejjel, il-Viċi Kapijiet u l-Kapijiet tal-Fakultà/il-Prinċipali sabiex jippjanaw għat-titjib fil-kisbiet tal-istudenti;
- fejn tiġi identifikata prattika tajba, l-Uffiċjali Edukattivi, it-Timijiet tal-Maniġment tal-Iskejjel u membri oħra jorganizzaw attivitajiet li jittrattaw prattiki tajbin għall-membri tal-istaff fl-iskejjel li jaqgħu taħt l-awtorità tagħhom sabiex tinxtered il-prattika tajba.

B. METODOLOĠIJI TA' ASSESSJAR INKLUSSIV

Sabiex klassijiet mimlija ħajja u differenti jirnexxu, filwaqt li juru potenzjal ta' tagħlim, l-edukaturi għandhom jiżguraw li l-assessjar fil-klassi jkun ġust u inklussiv, li jippermetti lill-istudenti kollha juru xi jkunu kisbu u kif qed javvanzaw. L-edukaturi għandhom jiżguraw li l-assessjar jilħaq il-bżonnijiet tal-istudenti kollha billi jipprovdu lill-istudenti bis-sapport xieraq, jużaw firxa ta' metodi ta' assessjar u għażliet u, permezz ta' dawn, joffru l-aqwa ċans ta' suċċess lill-istudenti kollha. Dan ifisser li għandhom jużaw informazzjoni fuq il-prestazzjoni u l-assessjar minn varjetà ta' sorsi sabiex isir monitoraġġ tal-progress u jsiru jafu x'għandu jsir fil-vjaġġ tat-tagħlim li jmiss.

L-edukaturi għandhom ikunu konxji, filwaqt li jaħdmu skont l-oqfsa leġiżlattivi relevanti, li jagħtu sapport lil dawk l-istudenti li jesperjenzaw limitazzjonijiet fit-tagħlim. Il-limitazzjonijiet jistgħu jkunu riżultat ta' ċirkostanzi familjari, diżabbiltà jew bżonnijiet ta' saħħa u fatturi soċjali jew emozzjonali. Fejn ikun hemm dawn il-limitazzjonijiet, l-istudenti għandhom jingħataw sapport addizzjonali sa mill-istadju l-aktar bikri possibbli. L-istrateġiji tal-assessjar ikunu effettivi meta l-edukaturi jużaw firxa ta' approċċi ta' assessjar flessibbli biex jiġu identifikati l-ħiliet, it-tagħlim u s-sapport meħtieġ għal dawk l-istudenti vulnerabbli, mhux interessati, u li huma diffiċli biex jirrelataw magħhom fil-klassijiet tagħhom.

Is-sapport lil studenti vulnerabbli

Li jingħata sapport lil studenti vulnerabbli jista' jfisser li jintużaw mezzi ta' ppjanar bħal proġetti ta' tagħlim personali jew proġetti ta' sapport ikkoordinati minn numru ta' aġenziji. L-edukaturi għandhom ipoġġu lill-istudenti bħala ċ-ċentru sabiex jiżguraw li l-istudenti kollha bi bżonnijiet addizzjonali jew differenti jistgħu jiksbu riżultati edukattivi pożittivi u sostenibbli.

Filwaqt li l-iskejjel għandhom jikkonsidraw liema approċċi ser ikunu l-aktar effettivi fl-għajnuna biex jiġu eliminati l-limitazzjonijiet għat-tagħlim li huma riżultat ta' ċirkostanzi soċjali u emozzjonali, inkluż pereżempju, imġiba diffiċli, l-edukaturi għandhom jikkonsidraw kif dawn il-*policies* li jaffettwaw lill-iskola kollha ser jiġu attwati b'mod prattiku fil-klassi.

L-ippjanar tal-assessjar u l-approċċi li ser jintużaw (kif ukoll l-istrumenti u l-metodi użati) għandhom jiżguraw li l-istudenti kollha jkollhom opportunità ndaqs li juru xi jkunu tgħallmu u x'kapaċi jagħmlu. L-edukaturi għandhom jikkonsidraw ukoll 'x'aġġustament raġonevoli' għandu jkun hemm għall-approċċi tal-assessjar ta' studenti b'diżabbiltà fl-assessjar tal-abbiltà. Dan jista' jinkludi l-użu adegwat ta' teknoloġiji ta' assistenza. Ladarba l-prattika ta' assessjar tajjeb hija l-fattur ewlieni fit-tagħlim, l-approċċi li jintużaw sabiex jassessjaw il-progress tal-istudenti fuq bażi individwali għandhom ikunu kemm jista' jkun konsistenti ma' dawk li jintużaw fit-tagħlim innifsu.

Il-prinċipju ta' sekwenza ta' kisbiet għandu jkun tali li jippermetti lill-istudenti jagħżlu l-aħjar triq li tippermettilhom li jilħqu l-massimu tal-potenzjal tagħhom – irrispettivament jekk humiex studenti tajbin ħafna, għandhomx ħiliet medji, bażiċi u/jew diżabbiltà. F'dan ir-rigward, l-NCF fittex li jistabbilixxi qafas li jassigura li, fejn hu possibbli, l-ebda student ma jispiċċa vittma ta' sistema edukattiva li mhijiex kapaċi tidentifika dawk l-istudenti li jeħtieġu inkoraġġiment u gwida. Importanti wkoll li l-NCF jippermetti l-introduzzjoni ta' toroq differenti li verament jippermettu lill-istudenti jiżviluppaw l-abbiltajiet tagħhom bl-aħjar mod possibbli għalihom.

Addattat minn *Il-Qafas tal-Kurrikulu Nazzjonali għal Kulħadd*, Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol (2012:5)

Ċ. MODI TA' ASSESSJAR TA' MIN JOQGĦOD FUQHOM U VALIDI

L-assessjar ser jinvolvi l-ippjanar ta' interazzjonijiet għolja mal-istudenti u ser ikun ibbażat fuq mistoqsijiet ta' ħsieb u li jidħlu fil-fond meħuda mill-SLOs u ddisinjat li jiżgura kemm il-kisbiet mit-tagħlim ikunu ntlaħqu. L-istudenti jkollhom idea ċara fuq it-tip u l-kwalità tax-xogħol mistenni sabiex jilħqu b'suċċess l-SLOs. Il-metodi ta' assessjar li jintużaw għandhom jirriflettu n-natura ta' x'qed jiġi assessjat.

Fil-perjodi ta' bejn l-assessjar formali, l-istudenti individwali għandhom ikunu mħeġġa biex jitolbu u għalhekk jingħataw *feedback* ta' spiss fuq il-kwalità ta' xogħolhom li huma jistgħu jifhmu, jirriflettu u jistaqsu mistoqsijiet fuqu. L-edukaturi għandhom ifittxu li jħeġġu lill-istudenti jieħdu sehem b'mod attiv f'diskussjonijiet dwar ix-xogħol u l-progress tagħhom, filwaqt li jissuġġerixxu x'jistgħu jagħmlu biex itejbu r-riżultat tagħhom.

L-edukaturi għandhom jagħtu s-setgħa lill-istudenti jiżviluppaw il-ħiliet biex jevalwaw ix-xogħol tagħhom u ta' sħabhom skont l-SLOs, filwaqt li jħeġġuhom jiżviluppaw apprezzament tal-bżonnijiet tagħhom tat-tagħlim, kemm qed jipprogressaw u sabiex jilħqu l-istandard elenkat fl-SLOs, u t-tipi ta' azzjonijiet li jeħtieġ li jieħdu sabiex itejbu l-progress tagħhom.

L-SLOs inkitbu b'mod li hu mfassal biex jiżgura li l-istennijiet tat-tagħlim ikunu ċari. Huma jservu wkoll ta' ankra għal kwalunkwe attività ta' assessjar relatata billi jiddefinixxu t-tagħlim li jrid jaqa' taħt l-attività ta' assessjar, u bl-eliminazzjoni joħroġ ċar dak li ma jaqax taħtha. Dan jagħmel il-proċess ta' assessjar u l-istennijiet tal-assessjar aktar trasparenti għall-istudenti.

Dak li għandu jistabbilixxi verament l-assessjar huwa jekk l-istudenti laħqux l-istandard tal-SLO. L-istudenti kapaċi jagħmlu dak li qed isemmi l-SLO? Kapaċi juru l-abbiltà li tissemma fl-SLO u, kapaċi jagħmluha fuq bażi ta' rutina, b'kunfidenza u b'kumdità? Hawnhekk il-ġudizzju professjonali tal-edukaturi u l-fehim professjonali ta' x'jagħmel is-suċċess huwa xi ħaġa importanti.

L-assessjar fi ħdan l-LOFs jeħtieġ li jkun suġġett għal proċeduri ta' garanzija tal-kwalità robusti li huma ddisinjati biex iżidu l-kunfidenza fil-ġudizzji tal-assessjar fost l-għalliema filwaqt li jiżguraw lill-ġenituri, kustodji u persuni/gruppi oħra interessati li l-istudenti kollha ser jirċievu rikonoxximent xieraq għall-ħiliet miksuba konformi mal-istandards nazzjonali miftehmin u li l-istudenti qed jagħmlu l-progress xieraq b'rabta ma' dak li hu mistenni minnhom. Kif issemma diġà, il-biċċiet ta' xogħol kollha ser ikunu akkumpanjati minn skema għall-għoti tal-marki biex l-assessjar ikun validu, ġust u affidabbli. Barra minn hekk, il-biċċiet ta' xogħol kollha ser ikunu vverifikati internament qabel ma jingħataw lill-istudenti u wara li jkunu ġew ikkoreġuti mill-għalliema. Darbtejn fis-sena ser issir ukoll verifika esterna.

Fejn l-assessjar għandu rwol importanti ħafna għall-kwalifiki u ċ-ċertifikazzjoni esterna, jeħtieġ li jkun hemm protezzjoni partikolari sabiex ikun hemm garanzija ta' ġustizzja fost iż-żgħażagħ kollha, u l-ġenituri u l-kustodji, l-MCAST, l-Università ta' Malta u min iħaddem, u jingħataw iċ-ċertezza li s-sistema hija waħda b'saħħitha. F'dan il-każ il-MATSEC għandu jipprovdi pjani ċari ta' assessjar għal Livelli 9 u 10 billi joħroġ bilanċ iddettaljat bejn proċeduri ta' assessjar estern u intern kif ukoll garanzija tal-kwalità.

Hekk kif l-istudenti jilħqu punti ta' tranżizzjoni (pereżempju, minn livell għal ieħor) huwa importanti li jkun hemm assessjar rigoruż u b'saħħtu u marbut mal-proċeduri ta' garanzija ta' kwalità li hemm fis-seħħ sabiex ikun żgurat li s-sistema hija waħda ta' min joqgħod fuqha għall-iskambju ta' informazzjoni fuq il-progress u l-kisbiet. Għal darb'oħra, il-MATSEC u/jew id-DQSE ser ikunu responsabbli li jipproduċu dokumentazzjoni ddettaljata li toffri gwida fuq il-politika u l-proċeduri għal kwalunkwe każ ta' assessjar ta' tranżizzjoni li jinvolvi assessjar importanti ħafna jew estern.

D. L-ASSESSJAR TAT-TEMI KROSSKURRIKULARI

Is-CCTs infilzati fl-SLOs huma biss għal skop ta' gwida. Kif imsemmi aktar 'il fuq, l-għalliema jista' jkollhom ideat oħra ta' fejn, meta u kif jinfilzaw aspetti partikolari tas-CCTs.

Is-simbolu tas-CCT infilzat fl-SLOs ikollu warajh sottotitlu mis-CCT. Dan jindika s-settur partikolari ta' kontenut li huwa l-aktar approprjat li jiġi infilzat fit-tagħlim tal-SLO.

Il-gwida fuq is-CCTs tiddeskrivi wkoll kif is-CCTs jistgħu jiġu indirizzati permezz ta' għażla ta' pedagoġija jew stil ta' tagħlim, attivitajiet fil-klassi jew approċċi għat-tagħlim. Xi wħud jistgħu jiġu indirizzati wkoll permezz tal-introduzzjoni ta' attivitajiet immirati lejn l-iskola kollha jew grupp partikolari li jsaħħaħ il-kurrikulu jew l-adozzjoni ta' settijiet partikolari ta' mġiba fi ħdan l-iskola. Il-flessibbilità u l-libertà li wieħed jiddeċiedi fuq il-metodi u l-għażla tal-metodi, l-opportunitajiet u l-aspetti tas-CCTs, meta, fejn u kif ser jiġu indirizzati hija purament waħda suġġettiva. L-għan hu li jkun żgurat li l-istudenti, matul il-vjaġġ tagħhom ta' tagħlim permezz tal-LOF, jiġu f'kuntatt mat-tagħlim ewlieni marbut mas-CCTs kollha permezz ta' modi li għandhom tifsira speċjali u li jagħmlu sens. Ir-rwol tas-CCTs huwa li jiġġenera żgħażagħ li kapaċi jitgħallmu, jaddattaw ruħhom, u mħeġġa b'ħiliet b'saħħithom u li kapaċi jużawhom f'okkażjonijiet partikolari, ħiliet li l-pajjiż jeħtieġ biex jibqa' pajjiż responsabbli, inklussiv, kompetittiv u produttiv. Dan għandna nżommuh f'moħħna meta nkunu qed inħarsu lejn l-implimentazzjoni sħiħa u l-*embedding* tas-CCTs fil-kurrikula.

Dan l-approċċ miftuħ u flessibbli ta' fejn, meta u kif ser jiġu indirizzati s-CCTs huwa wieħed ta' sfida meta tiġi biex tippreskrivi l-approċċi tal-assessjar. Filwaqt li n-nuqqas ta' uniformità u konsistenza fuq meta, fejn u kif ser jiġu infilzati s-CCTs fl-LOF u f'kull aspett tas-suġġetti hija xi ħaġa attraenti f'dak li għandu x'jaqsam mal-flessibbiltà tat-tagħlim, dan joffri wkoll sfida fl-assessjar f'dak li għandu x'jaqsam ma' standardizzazzjoni.

Il-gwida fuq l-assessjar tas-CCTs sempliċement qiegħda hemm biex tassigura li:
- l-impatt fuq l-istrateġiji tal-*embedding* adottati fil-klassi, fuq livell dipartimentali u mill-iskola, ikunu magħrufa u mifhuma f'dak li għandu x'jaqsam ma' x'ġie mgħallem;
- ikun hemm komunikazzjoni bejn l-iskejjel, it-*tutors* u l-edukaturi fil-klassi fuq il-progress tal-istudenti fuq x'ġie kopert u l-kisba tal-kontenut tas-CCT;
- l-istudenti jesperjenzaw is-sitt CCTs bi frekwenza, sens u dettall biżżejjed li jippermettulhom jilħqu l-kompetenzi ewlenin u għaldaqstant jibbenefikaw minn tagħlim u ħiliet ġodda li jiġu introdotti permezz ta' kull CCT.

F'kull suġġett, l-edukaturi jistgħu jsibuha l-aktar ta' benefiċċju meta jaħdmu ma' edukaturi oħra sabiex jiddeterminaw l-aħjar opportunitajiet li joffru s-CCTs, billi joħolqu grupp ta' sapport li jaqsam flimkien l-iżvilupp ta' riżorsi u li jgħin sabiex jinħoloq approċċ konsistenti għat-tagħlim u l-assessjar f'dak li għandu x'jaqsam mal-*embedding* tas-CCTs. Permezz ta' dan il-grupp ta' sapport wieħed jista' jipprova:
- jaqbel fuq l-approċċi tat-tagħlim li joqogħdu l-aktar għal CCTs partikolari;
- jaqsam ideat u riżorsi;
- jiżviluppa approċċi bbażati fuq proġetti għat-tagħlim tal-SLO li huma msaħħa permezz tal-inklużjoni tas-CCT;
- jistandardizza proċeduri ta' assessjar marbuta mas-CCTs.

E. IR-RAPPURTAR TAL-PROGRESS

Ir-rappurtar fuq l-istudenti għall-ġenituri/il-kustodji tagħhom

Ir-rappurtar fuq it-tagħlim u l-progress għandu joffri lill-istudenti, lill-ġenituri, lill-kustodji tagħhom u lill-għalliema idea fuq l-aspettattivi tat-tagħlim li ġew issettjati, kif qed jipprogressaw l-istudenti b'rabta ma' dawn l-aspettattivi, u kif l-istudenti jistgħu jagħmlu dak li għandu bżonn isir sabiex ikun żgurat li jkun hemm progress u titjib huma u javvanzaw fit-tagħlim tagħhom. Ir-rappurtar għandu jkun dejjem wieħed kostruttiv, intuwittiv u li jkun jista' jintuża biex jistimola diskussjoni li tagħmel sens bejn l-edukaturi, l-istudenti u l-ġenituri jew il-kustodji tagħhom. Fl-istess ħin, għandu jirrifletti, iqis il-kisbiet u jħares 'il quddiem, u jiffoka fuq it-titjib li jista' jkun hemm.

L-LOF joffri flessibbiltà lill-iskejjel lokali li jiddeċiedu fuq kif inhu l-aħjar mod li jirrapportaw l-informazzjoni fuq il-progress tal-istudenti, il-kisbiet u x'passi jmiss bħala parti minn sett ċar ta' aspettattivi nazzjonali. Kemm isir frekwenti u b'liema mod isir dan it-tip ta' rappurtar huma wkoll deċiżjonijiet li għandhom jittieħdu mill-iskejjel u mill-kulleġġi.

L-aspettattivi nazzjonali għar-rappurtar

Ir-rappurtar ser jipprovdi lill-istudenti, lill-ġenituri u l-kustodji tagħhom bl-informazzjoni fuq il-progress u r-riżultati f'kull suġġett li jinkludi:

- *feedback* kostruttiv, li jagħti informazzjoni u ċar matul l-esperjenza tat-tagħlim;
- *feedback* fuq il-ħiliet partikolari tal-istudenti, punti għall-iżvilupp u r-riżultati miksuba;
- *feedback* fuq partijiet differenti tal-kurrikulu;
- is-sapport partikolari li għandhom bżonn l-istudenti biex jipprogredixxu;
- l-attitudni tal-istudenti lejn it-tagħlim;
- kemm id-dar tilgħab rwol importanti fis-sapport tal-proċess tat-tagħlim;
- opportunità li jinstema' l-leħen tal-istudenti;
- opportunità għall-ġenituri/il-kustodji tal-istudenti li jirrispondu direttament għall-*feedback* mogħti.

Huwa importanti li l-istruttura tar-rappurtar użata tkun waħda li tista' titħaddem mill-għalliema.

Ir-rappurtar huwa mibni fuq il-progress tal-assessjar, u hemm bżonn li jkun hemm bilanċ bejn kemm isir ta' sikwit l-assessjar tal-progress, kemm jiġi rrekordjat ta' spiss, u kemm dan l-istess progress jiġi mgħoddi lill-istudenti u lill-ġenituri/kustodji tagħhom. Il-ħtiġijiet tar-rappurtar taż-żewġ gruppi huma differenti:

- L-istudenti għandhom jirċievu l-*feedback* fuq il-progress fuq bażi kontinwa bħala parti minn rutina tal-progress tat-tagħlim u l-assessjar. L-użu tal-assessjar formattiv (magħruf ukoll bħala Assessjar għat-Tagħlim) għandu jkun parti minn rutina ta' strateġija tal-assessjar. Dan jagħmel dan it-tip ta' rappurtar wieħed frekwenti u kontinwu.
- Il-ġenituri u l-kustodji tal-istudenti għandhom ikunu infurmati bil-progress tat-tfal tagħhom matul aspetti ewlenin fil-proċess tat-tagħlim fejn għandu jingħata *feedback* fuq ir-riżultati miksuba u fl-istess ħin ikun hemm lok għal diskussjoni bejn id-dar u l-iskola fuq il-progress u t-titjib li jista' jkollhom l-istudenti. Dan kollu jagħmel ir-rappurtar ħafna anqas ta' spiss iżda wieħed rikorrenti. Fl-aħħar mill-aħħar, il-kisba ta' ħiliet f'livell partikolari għandha tiġi rrappurtata kull darba li jintlaħaq il-livell.

Il-proċess tar-rappurtar

Huwa importanti li jiġi ssettjat proċess li permezz tiegħu l-istudenti jkollhom sens ta' pussess ta' dak li qed jiġi rrappurtat. L-edukaturi għandhom jikkonsidraw il-ħidma mal-istudenti sabiex jiddeterminaw liema evidenza għandhom jaħdmu fuqha sabiex isir sommarju tat-tagħlim u l-progress għal skop ta' rappurtar. Dan iwassal għal riflessjoni u djalogu fuq it-tagħlim tagħhom u għandu jintuża bħala opportunità li tgħin lill-istudenti jieħdu sehem b'mod aktar attiv u bis-sens fid-diskussjoni fuq it-tagħlim tagħhom. Dan it-tip ta' djalogu mhux ser jillimita jew iħalli effett fuq il-ġudizzji professjonali tal-għalliema iżda ser joffri xi ideat fuq il-viżjoni tal-istudenti filwaqt li jgħinhom jifhmu aktar l-impatt fuq l-istrateġiji tagħhom tat-tagħlim.

Rappurtar intern

Sabiex jiġu massimizzati l-opportunitajiet li joħolqu l-LOFs f'terminu ta' flessibbiltà u libertà sabiex l-istudenti jiġu megħjuna jagħmlu progress fl-aspettattivi tat-tagħlim, l-edukaturi għandhom japprezzaw b'mod dettaljat dawk il-ħiliet li jkunu diġà kisbu l-istudenti u kif dawn jorbtu mal-aspettattivi tat-tagħlim li l-għalliema huma responsabbli li jgħallmu. L-edukaturi li jiġu wara wkoll ser jistennew assessjar tal-andament tal-istudenti. Huwa importanti li jiġi stabbilit, permezz ta' diskussjoni mal-kollegi, kif l-aħjar li titmexxa din il-komunikazzjoni interna u r-rappurtar bil-għan li jkun żgurat bilanċ bejn x'inhu ta' għajnuna fil-proċess ta' tranżizzjoni u x'mhux faċli, maniġibbli u jrid sforz kbir biex iseħħ.

Huwa importanti li wieħed jiftakar li d-dettall li jiġi ġġenerat fuq l-andament tal-individwu mhux bilfors għandu l-għan li jippromwovi programm ta' tagħlim individwali għal kull student/a. Iżda dan ser ikun hemm biex jiffaċilita approċċ aktar favorevoli għad-disinn tal-kurrikulu u għażla aktar xierqa fl-istrateġiji tat-tagħlim u l-għażla tar-riżorsi fi klassi.

Fis-suġġetti tal-VET l-assessjar huwa ta' natura formattiva, għalhekk wara kull biċċa xogħol l-edukaturi jikkomunikaw il-marka lill-istudenti u jiġbdu l-attenzjoni għall-oqsma fejn eċċellaw u l-oqsma fejn setgħu jtejbu xogħolhom. Dan it-tip ta' *feedback* ser jgħin lill-istudenti jitgħallmu mill-iżbalji tagħhom u jtejbu l-kwalità ta' xogħolhom fil-biċċiet ta' xogħol ta' wara. Fl-aħħar tas-sena skolastika, il-marka totali li l-istudenti jkunu kisbu f'dak il-*unit* tiġi kkomunikata kemm lilhom kif ukoll lill-ġenituri tagħhom.

Kif isir dan f'pajjiżi oħra

Il-Curriculum for Excellence Skoċċiż jorbot il-progress mal-aspettattivi tat-tagħlim bħala ħiliet li qed jiżviluppaw, jiġu kkonsolidati jew assigurati. Dawn mhumiex kategoriji riġidi iżda punti li juru fejn l-istudenti waslu b'rabta mal-aspettattivi partikolari.

Tipikament, student li beda jaħdem fuq livell jew settur ġdid u qed jipprogredixxi f'numru ta' kisbiet ikun fi stadju ta' Żvilupp.

Ladarba l-istudent jikseb numru ta' Aspetti tas-Suġġett, ikun jista' japplika t-tagħlim f'sitwazzjonijiet familjari, qed jibda juri aktar kunfidenza billi jieħu sehem f'tagħlim li joffri aktar sfida, u qed jibda jittrasferixxi t-tagħlim tiegħu lejn kuntesti anqas familjari, ikun qed jieħu sehem fi proċess ta' Konsolidazzjoni.

Ladarba jinkisbu l-ħiliet fl-Aspetti tas-Suġġett, jinżammu r-riżultati u jkun hemm rata konsistenti ta' kisbiet tal-livell, l-istudenti jingħataw xogħol li joffri sfida akbar, u jittrasferixxu t-tagħlim tagħhom b'mod kunfidenti filwaqt li japplikawh għal sitwazzjonijiet ġodda u mhux familjari, il-pożizzjoni tagħhom f'dak li għandu x'jaqsam mal-aspettattivi hija meqjusa bħala waħda Sikura.

Addattat minn *Building the Curriculum 5, A Framework for Assessment: Reporting,* The Scottish Government (2010)

Ir-Referenzi

European Commission., 2006. *Key Competencies for Lifelong Learning – European Reference Framework*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice., 2012. *Developing Key Competences at School in Europe: Challenges and Opportunities for Policy*. *Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission /EACEA/Eurydice., 2015. *The Teaching Profession in Europe: Practices, Perceptions, and Policies. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commission/EACEA/Eurydice., 2015a. *Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

Lam, R., 2015. Assessment as learning: examining a cycle of teaching, learning, and assessment of writing in the portfolio-based classroom. *Studies in Higher Education*. [e-journal] Jista' jinkiseb minn: <http://dx.doi.org/10.1080/03075079.2014.999317> [Aċċessat fit-12 ta' Awwissu 2015].

Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol., 2012. Il-Qafas tal-Kurrikulu Nazzjonali għal Kulħadd. [pdf] Jista' jinkiseb minn: < http://sacredheartmalta.org/wordpress/wp-content/uploads/2013/05/Il-Qafas-tal-Kurrikulu-Nazzjonali-g%C4%A7al-Kul%C4%A7add-2012.pdf >
[Aċċessat fit-20 ta' Ġunju 2015].

Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol, 2014. L-Istrateġija Nazzjonali tal-Litteriżmu Għal Kulħadd f'Malta u Għawdex 2014 – 2019. [pdf] Jista' jinkiseb minn: <http://education.gov.mt/en/Documents/Literacy/MALTI.pdf >
[Aċċessat fit-23 ta' Awwissu 2015].

Ministry for Education and Employment., 2014. *Framework for the Education Strategy for Malta 2014 – 2024*. [Ktejjeb] Jista' jinkiseb minn: <http://education.gov.mt/strategy/Documents/BOOKLET%20ESM%202014-2024%20ENG%2019-02.pdf> [Aċċessat fit-23 ta' Awwissu 2015].

Ministry for Education and Employment., 2014a. *Respect for All Framework* [pdf] Jista' jinkiseb minn: <http://education.gov.mt/en/resources/News/Documents/Respect%20For%20All%20Document.pdf >
[Aċċessat fit-23 ta' Awwissu 2015].

Ministry for Education and Employment.,2014b. *A Strategic Plan for Early School Leaving in Malta 2014*. [pdf] Jista' jinkiseb minn: <http://education.gov.mt/ESL/Documents/School%20Leaving%20in%20Malta.pdf >[Aċċessat fit-23 ta' Awwissu 2015].

Ministry for Education and Employment.,2014c. *Education for All: Special Needs and Inclusive Education in Malta.* [pdf] Jista' jinkiseb minn: <https://education.gov.mt/en/Documents/Special%20Needs%20and%20Inclusive%20 Education%20in%20Malta%20%C2%AD-%20External%20Audit%20Report.pdf > [Aċċessat fit-23 ta' Awwissu 2015].

Ministry for Education and Employment., 2015. *Malta National Lifelong Learning Strategy 2020* [pdf] Jista' jinkiseb minn: <https://education.gov.mt/en/Documents/Malta%20National%20Lifelong%20Learning%20Strategy%202020%20 -%20Draft%20for%20Public%20Consultation.pdf> [Aċċessat fit-23 ta' Awwissu 2015].

Scottish Government., 2010. Building the Curriculum 5, *A Framework for Assessment: Reporting.* [pdf] Edinburgh: Scottish Government. Jista' jinkiseb minn: <https://www.educationscotland.gov.uk/Images/ HowgoodisourschoolJtEpart3_tcm4-684258.pdf> [Aċċessat fit-30 ta' Lulju 2015].

L-Appendiċi

Il-Litteriżmu Diġitali

Il-litteriżmu diġitali sar essenzjali għat-tagħlim u għall-ħajja. Apparti milli jidħol matul ħafna dixxiplini issa huwa kkunsidrat bħala dixxiplina fiha nfisha bħall-mużika, l-arti, ix-xjenza u l-letteratura. L-edukazzjoni tal-litteriżmu diġitali jfittex li jgħammar lill-istudenti bil-kompetenzi (l-għarfien, il-ħiliet u l-attitudnijiet) fl-użu tat-teknoloġija diġitali meħtieġa biex jaċċessaw l-opportunitajiet ta' tagħlim, biex isegwu l-karriera magħżula u l-interessi waqt il-ħin liberu tagħhom, u biex jikkontribwixxu għas-soċjetà bħala ċittadini attivi. Huwa għandu wkoll l-għanijiet li jipprovdihom b'għarfien tal-prinċipji li jsostnu dawn it-teknoloġiji u fehim kritiku tal-implikazzjonijiet tat-teknoloġija diġitali għall-individwi u għas-soċjetajiet.

Studenti li huma diġitalment litterati jitgħallmu jkunu indipendenti, kunfidenti u utenti għaqlin tat-teknoloġija. Sussegwentement huma jiksbu u jiżviluppaw attitudnijiet kritiċi u analitiċi biex jagħżlu b'mod addattat l-għodod diġitali tajbin skont il-ħtiġijiet speċifiċi tagħhom.

Il-litteriżmu diġitali jinkludi ħames kategoriji ta' kompetenzi diġitali, jiġifieri: L-Immaniġġjar tal-Informazzjoni, Il-Komunikazzjoni u l-Kollaborazzjoni, il-Midja Diġitali, l-Użu ta' Għodod Diġitali għat-Tagħlim, l-Immaniġġjar tal-Internet.

Il-kompetenza fl-immaniġġjar tal-informazzjoni tagħti lill-istudenti l-mezzi biex jaċċessaw, jevalwaw u janalizzaw u b'hekk jagħmlu għażliet informati minn firxa wiesgħa ta' sorsi ta' dejta u informazzjoni disponibbli. Il-kompetenzi relatati mal-Komunikazzjoni u l-Kollaborazzjoni jagħtu l-awtonomija lill-istudenti biex jitgħallmu jikkomunikaw, jikkollaboraw u jinnetwerkjaw mal-oħrajn. Il-kompetenzi fil-Midja Diġitali jippermettu lill-istudenti janalizzaw messaġġi mmedjati mill-midja diġitali u jesprimu lilhom infushom b'mod kreattiv matul firxa wiesgħa ta' midja diġitali.

Il-litteriżmu diġitali jinvolvi wkoll il-kompetenza fl-użu ta' għodod diġitali f'għadd ta' midja u b'mod ta' tagħlim differenti (awtonomu, kollaborattiv, esploratorju, iddisinjar).Studenti li huma diġitalment litterati jitgħallmu jkunu responsabbli u kompetenti fl-immaniġġjar tal-internet, iżommu lilhom infushom siguri onlajn, jagħmlu għażliet informati tal-privatezza, jieħdu r-responsabbiltà għall-azzjonijiet tagħhom, jirrispettaw il-propjetà intellettwali, jirrispettaw it-termini u l-kundizzjonijiet tas-sistemi li jużaw, u jirrispettaw id-drittijiet u s-sentimenti tal-oħrajn. Fit-tagħlim tal-litteriżmu diġitali, l-għalliema għandhom ifittxu opportunitajiet ta' tagħlim li huma awtentiċi, sinifikanti u soċjalment inklużivi, u li jippermettu lill-istudenti japplikaw u jiżviluppaw il-ħiliet, l-għarfien u l-fehim tagħhom matul il-kurrikulu. Studenti li huma diġitalment litterati jkunu jistgħu jwettqu proġetti kreattivi u ta' sfida, individwalment u b'mod kollaborattiv li jkopru aspetti minn kategoriji ta' kompetenzi differenti.

Il-kisbiet mit-tagħlim tas-suġġett:

L-Immaniġġjar tal-Informazzjoni
- Kapaċi nidentifika u nartikula l-bżonnijiet tal-informazzjoni tiegħi.
- Kapaċi nsib, nagħżel, nuża u ngħaqqad informazzjoni minn firxa ta' sorsi.
- Kapaċi ninnaviga b'mod sigur u kritiku bejn sorsi onlajn u nagħżel l-informazzjoni b'mod effettiv.
- Kapaċi ninnaviga bejn sorsi onlajn u nagħżel l-informazzjoni b'mod effettiv.
- Kapaċi noħloq strateġiji ta' informazzjoni personali.

Il-Komunikazzjoni
- Kapaċi nikkomunika permezz ta' għadd ta' tagħmir u applikazzjonijiet diġitali.
- Kapaċi naddatta l-modi u l-istrateġiji ta' komunikazzjoni tiegħi skont in-nies li qed nikkomunika magħhom.
- Kapaċi nuża għodod diġitali differenti biex naqsam l-għarfien, il-kontenut u r-riżorsi.
- Kapaċi ngħin lill-oħrajn jaqsmu l-għarfien, il-kontenut u r-riżorsi.
- Kapaċi nikkwota x-xogħol ta' ħaddieħor u nintegra informazzjoni ġdida f'għarfien li diġà jeżisti.
- Kapaċi ninvolvi ruħi ma' komunitajiet onlajn b'mod effettiv.
- Kapaċi nuża t-teknoloġiji diġitali biex nieħu sehem f'ċittadinanza onlajn.

Il-Kollaborazzjoni
- Kapaċi nuża t-teknoloġiji u l-midja biex naħdem f'timijiet u nikkollabora fit-tagħlim.
- Kapaċi nikkollabora mal-oħrajn u nibni u noħloq flimkien magħhom riżorsi, għarfien u tagħlim.
- Kapaċi niffunzjona tajjeb f'Komunitajiet ta' Prattiki li huma medjati diġitalment.

L-Użu tal-Midja Diġitali
- Kapaċi nanalizza, nirrevedi u nevalwa l-informazzjoni ppreżentata f'għadd ta' midja diġitali.
- Kapaċi nifhem kif u għaliex il-messaġġi fil-midja diġitali huma mibnija u għal liema raġunijiet.
- Kapaċi neżamina kif individwi jinterpretaw messaġġi fil-midja diġitali b'modi differenti.
- Kapaċi nifhem kif valuri u opinjonijiet huma inklużi jew esklużi u kif il-midja diġitali tinfluwenza t-twemmin u l-imġiba.
- Kapaċi nifhem il-kwistjonijiet etiċi / legali li jeżistu dwar l-aċċess u l-użu tal-midja diġitali, inkluż id-drittijiet tal-awtur, il-pussess, il-liċenzjar u l-użu tal-kontenut u s-softwer tal-proprjetà.
- Kapaċi naħdem b'mod kreattiv matul firxa wiesgħa ta' midja diġitali u sistemi multipli biex nippreżenta informazzjoni b'mod effettiv lil udjenza speċifika.
- Kapaċi neditja u ntejjeb il-kontenut li diġà ħloqt jew li ħoloq ħaddieħor, billi nirrispetta u nirrikonoxxi d-drittijiet tal-awtur oriġinali.
- Kapaċi nesprimi lili nnifsi permezz ta' midja u teknoloġiji diġitali.

L-Immaniġġjar tat-Tagħlim
- Kapaċi nuża għadd ta' għodod biex nimmaniġġja t-tagħlim tiegħi.
- Kapaċi nuża għadd ta' għodod u approċċi biex nikkollabora ma' ħaddieħor fit-tagħlim.
- Kapaċi nuża għadd ta' għodod biex nesplora ideat, teoriji, relazzjonijiet u proċeduri.
- Kapaċi nuża għadd ta' għodod biex nitgħallem billi niddisinja oġġetti diġitali.
- Kapaċi nuża għadd ta' għodod u approċċi biex nirrifletti fuq it-tagħlim.
- Kapaċi nuża għadd ta' għodod u approċċi biex nevalwa dak li tgħallimt.
- Kapaċi nibni u nassessja portafolli elettroniċi.
- Kapaċi naħdem fuq sistemi u pjattaformi multipli tal-immaniġġjar tal-eLearning.

L-Immaniġġjar tal-Użu tal-Internet

- Kapaċi nifhem kif l-internet u l-*world wide web* jaħdmu, u kapaċi nużahom għall-komunikazzjoni u l-kollaborazzjoni.
- Jiena konxju/konxja ta', u nirrispetta, il-prinċipji tan-*netiquette*.
- Naf x'jikkostitwixxi l-plaġjariżmu.
- Kapaċi nipproteġi t-tagħmir tiegħi minn riskji u theddid onlajn.
- Kapaċi nipproteġi lili nnifsi minn perikli possibbli onlajn (pereżempju, l-ibbuljar fuq l-internet) billi nsegwi proċeduri addattati ta' privatezza u kunfidenzjalità.
- Kapaċi nikkunsidra l-implikazzjonijiet soċjali, kulturali, reliġjużi u etiċi tat-teknoloġija diġitali, u kapaċi b'kunfidenza nikkomunika, naqsam informazzjoni, naċċessa u niddistribwixxi kontenut mingħajr ma nikser id-drittijiet tal-propjetà intellettwali tan-nies.
- Jiena konxju/konxja mid-diversità kulturali onlajn.
- Kapaċi niżviluppa strateġiji attivi biex niskopri mġiba mhux addattata.
- Kapaċi noħloq, naddatta u nimmaniġġja identità diġitali multipla waħda jew aktar.
- Kapaċi nipproteġi r-reputazzjoni elettronika tiegħi.
- Kapaċi nimmaniġġja d-dejta li nipproduċi permezz ta' bosta kontijiet u applikazzjonijiet onlajn biex nevita riskji għas-saħħa relatati mal-użu tat-teknoloġija f'termini ta' theddid għall-benesseri fiżika u psikoloġika.
- Kapaċi nagħraf il-*Cloud Computing* bħala teknoloġija konverġenti li fuqha nista' naħdem u nissejvja l-materjal tiegħi.

L-Edukazzjoni għad-Diversità

Il-Qafas tal-Kurrikulu Nazzjonali (NCF) jirrikonoxxi d-diversità kulturali ta' Malta u l-valuri, l-istorja u t-tradizzjonijiet tal-poplu tagħha. Huwa jirrikonoxxi u jirrispetta d-differenzi individwali tas-sessi, il-kulur, l-oriġini etnika u soċjali, il-lingwa, ir-reliġjon jew it-twemmin, il-politika jew opinjonijiet oħra, l-appartenenza għal minorità nazzjonali, it-twelid, il-kapaċità, l-età jew l-orjentazzjoni sesswali u l-post ġeografiku. Kurrikulu li jirrikonoxxi l-fatt li d-diversità hija karatteristika tas-soċjetà Maltija, kif inhija ta' nazzjonijiet madwar l-Ewropa u d-dinja, li tista' tikkontribwixxi għall-prosperità nazzjonali u l-koeżjoni soċjali.

Bħala stat membru tan-Nazzjonijiet Magħquda, Malta hija firmatarja tal-istrumenti internazzjonali tad-drittijiet tal-bniedem inkluż id-Dikjarazzjoni Universali tad-Drittijiet tal-Bniedem (1948), il-Konvenzjoni Ewropea għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u l-Libertajiet Fundamentali (1950), il-Ftehim Internazzjonali tad-Drittijiet Ċivili u Politiċi (1966), Il-Patt Internazzjonali dwar id-Drittijiet Ekonomiċi, Soċjali u Kulturali (1966) u l-Konvenzjoni tan-NU dwar id-drittijiet tat-Tfal (1989). Bħala membru tal-Unjoni Ewropea, Malta hija legalment marbuta bil-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-UE.

Dawn l-istrumenti jistabbilixxu standards internazzjonali u jimpenjaw lill-gvern u l-poplu ta' Malta għad-demokrazija u jirrikonoxxu li ċ-ċittadini u residenti oħra għandu jkollhom, u għandhom igawdu, id-drittijiet tal-bniedem mingħajr diskriminazzjoni.

Konsegwentement l-NCF għandu l-għan li jgħin lit-tfal jirrikonoxxu l-ġustizzja soċjali u s-solidarjetà bħala valuri ewlenin fl-iżvilupp tas-soċjetà Maltija u jinkoraġġixxi liż-żgħażagħ jirrispettaw il-valuri fundamentali demokratiċi u jippromwovu l-ġustizzja soċjali.

L-Edukazzjoni għad-Diversità tippromwovi kultura edukattiva inklużiva u tisfida proċessi edukattivi differenti bħat-teħid tad-deċiżjonijiet fl-iskejjel, it-tagħlim tal-lingwi, il-metodoloġiji użati, l-interazzjoni tal-istudenti u riżorsi ta' tagħlim. L-Edukazzjoni għad-Diversità tiżgura l-inklużjoni ta' perspettivi multipli u ilħna fi ħdan l-ambjent tat-tagħlim, tipprovdi spazji għat-tagħlim fuq il-lingwi, l-istorja, it-tradizzjonijiet u l-kulturi ta' gruppi mhux dominanti f'soċjetà, tinkoraġġixxi ħidma f'timijiet u t-tagħlim koperattiv f'kuntesti multikulturali, multietniċi u oħrajn, tgħaqqad għarfien tradizzjonali u lokali u *know-how* flimkien max-xjenza u t-teknoloġija avvanzata u tgħożż il-prattiki tal-multilingwiżmu. Meta tagħmel dan, hija tkun qed tinkoraġġixxi fehim ta' kwistjonijiet globali u ħtieġa li ngħixu flimkien b'kulturi u valuri differenti.

Il-kisbiet mit-tagħlim tas-suġġett:

L-Għarfien Tiegħi Nnifsi

- Jiena persuna impenjata għad-demokrazija u nifhem li dan ifisser li niżgura li persuni li għandhom opinjonijiet u kulturi differenti jesprimu l-opinjonijiet tagħhom u jaħdmu flimkien għal soċjetà aħjar.
- Jiena għandi prinċipji u approċċ etiku għall-ħajja.
- Jiena impenjat/a għall-ġustizzja soċjali u soċjetà demokratika u inklużiva.
- Jiena nirrinvja l-ġudizzju tiegħi biex ikun imsejjes fuq bażi ġusta u razzjonali.
- Jiena nistinka biex insib bilanċ bejn id-drittijiet u d-doveri tiegħi u dawk tal-oħrajn.

Il-Bidla Soċjali

- Jiena nirrispetta l-valuri demokratiċi fundamentali u naħdem biex nippromwovi l-ġustizzja soċjali.
- Nirrispetta l-konvinzjonijiet reliġjużi u umanistiċi differenti, il-morali u t-twemmin li jinformaw il-kunċetti ta' dak li hu tajjeb u dak li hu ħażin.
- Jiena nagħraf inġustizzji u trattament preferenzjali f'sitwazzjonijiet fil-ħajja ta' kuljum, inkluż ir-razziżmu, is-sessiżmu u lingwaġġ u mġiba omofobika.
- Jiena nisfida l-espressjonijiet ta' preġudizzju u intolleranza lejn il-minoritajiet bħar-razziżmu, is-sessiżmu, u ismijiet, aneddoti u kummenti omofobiċi.
- Jiena nfittex id-drittijiet tiegħi u naġixxi fuq id-doveri tiegħi billi naf li sħabi l-istudenti u l-għalliema jibbenefikaw mill-istess drittijiet.
- Napprezza li l-kunċett tal-'identità' huwa kumpless u jinbidel u limitat bħala kunċett biex insir naf min jien u li l-idea tal-'identitajiet' huwa mod aktar b'saħħtu biex nifhem min jien u min huma l-oħrajn.
- Jiena nisma' u nwieġeb lill-għalliema u lil sħabi l-istudenti, u naċċetta li jista' jkollhom opinjonijiet differenti.

Il-Komunikazzjoni għad-Diversità

- Kapaċi nikkomunika ma', naħdem ma', u nirrispetta lil sħabi l-istudenti, l-għalliema u l-adulti li jgħinu.
- Kapaċi nikkomunika ma' nies differenti biex nifhem kif aħna l-istess u biex nifhem lili nnifsi aħjar.
- Nistinka biex nikkomunika b'mod effettiv mal-oħrajn b'mod kostruttiv, b'appoġġ u b'awtodeterminazzjoni.
- Kapaċi nuża lingwaġġ effettiv biex nisfida l-inġustizzji u l-inugwaljanzi.
- Jiena napproċċa opinjonijiet differenti u kunflitti ta' interess permezz ta' djalogu, komunikazzjoni mhux vjolenti u konsensus; fejn dan ma jirnexxix, jiena lest/a u kapaċi nuża l-medjazzjoni.

L-Edukazzjoni għall-Intraprenditorija, il-Kreattività u l-Innovazzjoni

Filwaqt li l-intraprenditorija, il-kreattività u l-innovazzjoni jistgħu potenzjalment jidhru bħala attributi diskreti, x'aktarx huwa aktar strateġiku jekk nikkunsidrawhom bħala karatteristiċi b'mod reċiproku ta' tisħiħ ta' għan aktar koeżiv u singulari: biex niżguraw li ċ-ċittadini futuri ta' Malta jkollhom il-mezzi biex jikkontribwixxu għall-prosperità sostenibbli tan-nazzjon f'kuntesti globali ekonomiċi u soċjali dejjem aktar kompetittivi. L-għanijiet jinkludu l-erba' oqsma ta' kompetenzi ewlenin ta' ħiliet personali u interpersonali, ħiliet prattiċi u konjittivi. Din il-viżjoni aktar strateġika tirrinforza l-ħtieġa għal approċċ għall-Intraprenditorija, l-Innovazzjoni u l-Kreattività li tinfiltra l-aspetti kollha tal-kurrikulu, filwaqt li jkunu mmarkati b'mod ċar biex jiżguraw li dak li huma intitolati għalih l-istudenti qed jintlaħaq u li l-kwalità tat-tagħlim fir-rigward ta' dawn it-temi tkun assigurata.

L-għanijiet ġenerali tal-edukazzjoni tal-intraprenditorija huma li jagħtu lill-istudenti l-attitudnijiet, l-għarfien u l-kapaċità li jaġixxu b'mod intraprenditorjali u jiksbu l-ħiliet li ser jippromwovu l-impjegabilità tul il-ħajja tagħhom f'ambjent kummerċjali, ekonomiku u soċjali li qed jinbidel b'mod mgħaġġel. Dan jinkludi li nsiru ċittadini intraprenditorjali fi sferi oħra lil hinn mill-industrija u l-impjegabilità. Dawn l-għanijiet jeħtieġu l-iżvilupp ta' ħiliet personali ġeneriċi soċjali u interpersonali li huma fundamentali biex isiru intraprenditorjali, kif ukoll it-trawwim tal-għarfien u l-fehim intraprenditorjali aktar diskreti meħtieġa biex isegwu impenji intraprenditorjali u biex ikollhom mentalità intraprenditorjali li hija kemm kreattiva u innovattiva.

Il-kreattività hija ġeneralment rikonoxxuta bħala kwalità intrinsika iżda ħafna drabi sottożviluppata fiż-żgħażagħ, kif ukoll bħala ħila prattika li tgħinhom isibu dispożizzjoni intraprenditorjali. Hija ħila li tista' titgħallimha u li kulħadd għandu jaspira għaliha. Hija tinvolvi l-ftuħ tal-proċessi tal-ħsieb taż-żgħażagħ b'modi li jgħinuhom iħarsu lejn affarijiet familjari b'għajnejn ġodda, jidentifikaw problema u jiġġeneraw soluzzjonijiet waqt li jużaw l-immaġinazzjoni, l-għarfien u l-ħiliet tagħhom biex jesploraw possibilitajiet ġodda aktar milli jistabbilixxu approċċi.

L-abbiltà li wieħed ikun innovattiv u l-kunfidenza li jfittex tweġibiet innovattivi għal opportunitajiet jew problemi li jiffaċċja jitrawmu l-aħjar f'ambjent sigur u ta' appoġġ fejn dan it-tip ta' approċċ ikun inkuraġġut, rikonoxxut u ppremjat. Din il-pedagoġija teħtieġ li l-istudenti jkollhom il-ħin jirriflettu fuq is-sitwazzjoni u jużaw ir-riżorsi u l-immaġinazzjoni tagħhom biex jiżviluppaw pjanijiet u soluzzjonijiet. Teħtieġ ukoll il-ħin għall-implimentazzjoni ta' proċessi ġodda u l-applikazzjoni ta' ideat ġodda. It-tagħlim għall-innovazzjoni jista' wkoll jinkludi spazju fejn wieħed 'jitgħallem mill-iżbalji'.

Il-kisbiet mit-tagħlim tas-suġġett:

Personali

- Kapaċi naħdem b'mod effettiv waħdi.
- Kapaċi nirreżisti u nippersevera.
- Kapaċi nifhem l-importanza li nrawwem immaġni pożittiva tiegħi nnifsi, stima tajba u kunfidenza fija nnifsi.
- Kapaċi nagħraf l-importanza tal-integrità u ta' valuri etiċi.

Interpersonali

- Kapaċi nikkomunika l-istrateġiji proposti tiegħi lil ħaddieħor b'mod effettiv.
- Kapaċi nikkontribwixxi f'tim.
- Kapaċi mmexxi.

Konjittiv

- Kapaċi nsolvi problemi b'mod immaġinattiv u laterali.
- Kapaċi naħseb b'mod kritiku.
- Kapaċi nikkunsidra perspettivi differenti.
- Kapaċi nagħraf li l-intraprenditorija u l-innovazzjoni għandhom ikunu mirfuda mill-etika u l-valuri relatati mal-ġustizzja soċjali u s-sostenibilità.

Prattika

- Kapaċi ndawwar ideat kreattivi f'azzjoni.
- Għandi sett bażiku ta' ħiliet ta' riċerka.
- Kapaċi nassessja l-ħiliet u l-interessi tiegħi stess biex nikkunsidra l-għażliet tal-karrieri akkademiċi u vokazzjonali futuri.
- Napprezza l-importanza tar-rwol li l-kreattività u l-intraprenditorija kellhom fl-iżvilupp u l-progress tas-soċjetà umana.

L-Edukazzjoni għall-Iżvilupp Sostenibbli

L-Edukazzjoni għall-Iżvilupp Sostenibbli (ESD) jgħin lill-istudenti jiżviluppaw il-kompetenzi meħtieġa (l-għarfien, il-ħiliet, il-valuri, l-attitudnijiet u l-imġiba) li jgħinuhom isiru ċittadini sostenibbli. L-ESD jawtonomizza lill-individwi jipparteċipaw b'mod attiv fil-proċessi tat-teħid tad-deċiżjonijiet li huma kompatibbli mal-għajxien fi ħdan il-limiti ambjentali tal-pjaneta tagħna b'mod ġust, f'soċjetà diversa, ekwitabbli u paċifika.

L-ESD tfittex li tiżgura li l-istudenti:

- Jiżviluppaw sens ta' identità u appartenenza għall-komunità lokali, nazzjonali, reġjonali u globali tagħhom.
- Huma awtonomizzati biex jaddottaw ir-rwoli u r-responsabilitajiet tagħhom fi ħdan dinja globalment interdipendenti.
- Jifhmu u huma awtonomizzati jindirizzaw il-kawżi reali u l-konsegwenzi ta' mġiba mhux sostenibbli f'kuntest ta' dinja globalment interdipendenti.
- Jiżviluppaw perspettiva orjentata lejn il-futur li tenfasizza s-sinifikat tad-deċiżjonijiet, l-għażliet u l-azzjonijiet tagħhom fuq il-kwalità tal-ħajja tal-ġenerazzjonijiet preżenti u futuri.
- Huma esposti għal ambjenti ta' tagħlim differenti billi jużaw firxa wiesgħa ta' esperjenzi edukattivi.
- Jiżviluppaw kunċett olistiku tal-ambjent li jinvolvi perspettivi naturali, soċjali, ekonomiċi, fiżiċi u kulturali.
- Ikollhom valur ta' u jirrispettaw id-diversità soċjali, kulturali u ekoloġika.
- Huma kommessi jieħdu azzjoni biex iġibu l-bidla.

L-ESD għandha tinkiseb permezz ta' approċċ tal-iskola kollha li tinvolvi r-riorjentazzjoni mhux biss tal-kurrikulu iżda tal-kultura tal-iskola, l-immaniġġjar tal-kampus tal-iskola, il-komunità tal-iskola u l-komunità lokali usa' b'konformità mal-iżvilupp sostenibbli.

L-istudenti għandhom jesperjenzaw l-ESD permezz ta' pedagoġiji trasformattivi li jiffaċilitaw l-esperjenzi ta' tagħlim li jippromwovu l-kisba tal-għarfien, il-ħiliet, il-valuri, l-attitudnijiet u l-imġiba meħtieġa biex isiru ċittadini attivi globali.

L-ESD għandha tkun proċess ta' tagħlim tul il-ħajja li tinvolvi taħlita ta' proċessi bbażati fuq l-istudenti, bħat-tagħlim parteċipattiv/kollaborattiv; it-tagħlim ibbażat fuq il-problemi; it-tagħlim interdixxiplinarju; it-tagħlim soċjali tad-diversi partijiet interessati; it-tagħlim ibbażat fuq il-ħsieb kritiku u sistematiku; it-tagħlim ibbażat fuq l-azzjoni; it-tagħlim barra mill-klassi; it-tagħlim mill-esperjenza; l-evalwazzjoni riflettiva u l-użu ta' kuntesti relevanti tad-dinja reali.

Il-kisbiet mit-tagħlim tas-suġġett:

Nitgħallem biex Insir Naf

- Kapaċi nispjega kif is-sistemi naturali, soċjali, kulturali u ekonomiċi jaħdmu u huma interrelatati.
- Kapaċi niddeskrivi l-irwol tiegħi bħala ċittadin fi ħdan il-kuntest lokali, nazzjonali, reġjonali u globali.
- Kapaċi nagħraf ir-relazzjoni bejn il-fehim ta' ħaddieħor u l-benesseri ta' kulħadd fil-preżent u fil-futur.
- Kapaċi nidentifika l-kawżi bażiċi tal-inugwaljanza u l-inġustizzja u l-azzjonijiet li jwasslu għal kwalità ta' ħajja aħjar, l-ekwità, is-solidarjetà u l-ambjent sostenibbli.
- Kapaċi niġġustifika l-importanza tal-identifikazzjoni tal-problemi, nirrifletti b'mod kritiku, naħseb b'mod kreattiv, u jkolli viżjoni usa' biex nippjana għall-futur u nsir aġent effettiv tal-bidla.
- Kapaċi nagħraf l-importanza tat-tagħlim tul il-ħajja u nuża dawn l-esperjenzi ta' tagħlim biex inkun nista' niffaċċja sfidi ġodda u nkun f'pożizzjoni aħjar biex nieħu deċiżjonijiet infurmati u nevalwa l-konsegwenzi tagħhom.

Nitgħallem Kif

- Kapaċi nikkomunika l-ideat tiegħi u nippreżenta l-opinjonijiet tiegħi f'diskusjonijiet maħsuba u infurmati u fi proċessi tat-teħid ta' deċiżjonijiet.
- Kapaċi nassessja b'mod kritiku proċessi ta' bidla fis-soċjetà u nipprevedi dinja aktar ekwitabbli u sostenibbli.
- Kapaċi nidentifika l-prijoritajiet u nevalwa l-konsegwenzi possibbli ta' deċiżjonijiet u azzjonijiet differenti.
- Kapaċi nikkollabora ma' persuni li għandhom perspettivi differenti fuq dilemmi, kwistjonijiet, tensjonijiet u kunflitti minn dixxiplini/postijiet/kulturi/ġenerazzjonijiet differenti.
- Kapaċi nuża l-ambjent naturali, soċjali u mibni ta' madwari bħala kuntest u sors ta' tagħlim.
- Kapaċi ninvolvi lili nnifsi u lill-oħrajn fi kwistjonijiet tad-dinja reali biex nagħmel differenza pożittiva.

Nitgħallem Inkun Jien

- Jiena persuna li nirrifletti b'mod kritiku u kapaċi nevalwa deċiżjonijiet, għażliet u azzjonijiet.
- Jiena responsabbli għall-azzjonijiet tiegħi u kapaċi nantiċipa, naddatta u niffaċċja l-bidla.
- Kapaċi nirrifletti fuq il-konsegwenzi tal-azzjonijiet tiegħi fuq ġenerazzjonijiet preżenti u futuri.
- Jiena sensittiv/a għad-dixxiplini u l-perspettivi diverġenti, kulturi u gruppi ta' minoritajiet, inkluż l-għarfien indiġenu u opinjonijiet globali mingħajr preġudizzji u prekunċetti.
- Jiena mmotivat/a nagħti kontribut pożittiv lil persuni oħra u l-ambjent soċjali u naturali tagħhom, lokalment u globalment.
- Jiena kapaċi nieħu azzjoni kkunsidrata b'mod kreattiv u innovattiv u nisfida suppożizzjonijiet sottostanti għal prattiki mhux sostenibbli.

Nitgħallem Ngħix ma' Ħaddieħor

- Kapaċi ngħix f'armonija miegħi nnifsi, mal-oħrajn u mad-dinja naturali fuq firxa ta' livelli minn lokali sa globali.
- Jiena nirrispetta u ngħożż id-diversità u nisfida l-inġustizzja soċjali.
- Jiena għandi perspettiva orjentata lejn il-futur għal kif ngħix bħala ċittadin tad-dinja.
- Jiena ninvolvi lili nnifsi attivament ma' gruppi differenti matul ġenerazzjonijiet, kulturi, postijiet u dixxiplini.
- Kapaċi nipparteċipa b'mod attiv fi proċessi u ninkoraġġixxi negozjati għal futuri sostenibbli alternattivi.
- Jiena ngħin lil ħaddieħor jiċċara opinjonijiet globali differenti permezz tad-djalogu u nirrikonoxxi li jeżistu oqfsa alternattivi.
- Kapaċi nisfida prattiki mhux sostenibbli matul is-sistemi edukattivi, inkluż fuq livell istituzzjonali.

Nitgħallem kif Nitgħallem u t-Tagħlim Koperattiv

L-għanijiet ta' Nitgħallem biex Nitgħallem huma biex l-istudenti:

- Jiffokaw fuq il-proċessi tat-tagħlim kif ukoll il-prestazzjoni finali.
- Ikollhom kunċett qawwi tat-tagħlim ibbażat fuq konvinzjoni personali biex jimmaniġġjaw it-tagħlim tagħhom stess.
- Jiksbu firxa wiesgħa ta' strateġiji għat-tagħlim.
- Jiżviluppaw strateġiji biex jippjanaw, jimmonitorjaw u jirrevedu t-tagħlim tagħhom stess.
- Isiru kompetenti fl-awtoassessjar.

Il-kisbiet mit-tagħlim tas-suġġett:

It-Tagħlim Soċjali

- Kapaċi napprezza diversi opinjonijiet u personalitajiet.
- Niddiskuti l-opinjonijiet tiegħi mal-oħrajn b'kunfidenza.
- Kapaċi niddiskuti l-ideat tal-oħrajn u nikkummenta fuq l-opinjonijiet tagħhom b'kunfidenza.
- Kapaċi nsegwi diskussjonijiet fi gruppi u nikkollabora u nagħmel sommarju ta' dak li qed jintqal jew isir.
- Kapaċi nikkollabora ma' studenti oħra bħala parti mit-tagħlim tiegħi.
- Kapaċi nitgħallem billi niddisinja prodotti mal-oħrajn.
- Jiena nfittex u lest nilqa' gwida u appoġġ mill-pari u l-adulti.
- Kapaċi nitkellem mal-oħrajn fuq it-tagħlim.
- Kapaċi nisma' lill-oħrajn jitkellmu fuq it-tagħlim.
- Kapaċi niddiskuti għadd ta' suġġetti u strateġiji ta' tagħlim mal-pari.
- Kapaċi niddibatti u nappoġġja l-argumenti tiegħi mingħajr ma niġġudika u waqt li nempatizza mal-oħrajn.
- Kapaċi nitgħallem dwar il-bżonnijiet tiegħi biex nagħmel deċiżjonijiet tajbin.

It-Tagħlim Personali

- Kapaċi nidentifika l-appoġġ u r-riżorsi li neħtieġ għat-tagħlim.
- Jiena konxju/konxja mill-mod ta' tagħlim preferut tiegħi u kapaċi nuża dan biex nippjana t-tagħlim tiegħi stess.
- Kapaċi nimmaniġġja l-għanijiet u l-ħin tiegħi b'mod effettiv fit-tagħlim.
- Inħossni kompetenti fl-immaniġġjar tat-tagħlim tiegħi.
- Jiena nilqa' rispons mingħand ħaddieħor u kapaċi nikkonsidrah għat-titjib personali tiegħi.
- Kapaċi norganizza lili nnifsi billi espliċitament inbiddel is-suppożizzjonijiet tiegħi matul iż-żmien.
- Kapaċi nsegwi l-interessi tiegħi billi dan jgħinni nirrifletti fuq 'min jien'.
- Kuntent/a li rnexxieli nagħmel biċċiet tax-xogħol diffiċli.
- Nemmen li l-isforz iwassal għas-suċċess.
- Kapaċi nirrifletti fuq l-iżbalji tiegħi u nitgħallem minnhom.

It-Tagħlim Konjittiv

- Kapaċi niftakar billi nagħraf u nsib l-informazzjoni.
- Kapaċi norbot informazzjoni ġdida mal-għarfien eżistenti tiegħi.
- Kapaċi nanalizza informazzjoni li niltaqa' magħha.
- Kapaċi nevalwa l-għarfien f'termini tal-għanijiet tat-tagħlim u l-mod preferut ta' tagħlim tiegħi.
- Kapaċi nsolvi problemi waħdi u f'kollaborazzjoni mal-oħrajn.

- Kapaċi nassessja lili nnifsi għaliex dan jgħinni nifhem dak li naf u min jien.
- Kapaċi nassessja lili nnifsi u nkompli niżviluppa l-ideat tiegħi.
- Kapaċi nassessja l-pari tiegħi biex inqabbel dak li naf ma' dak li jaf ħaddieħor, nikseb l-għarfien ta' mudelli mentali li għandu ħaddieħor ta' kunċett partikolari u kif dawn il-mudelli mentali jevolvu biex iwasslu għall-fehim.
- Kapaċi niffoka fuq is-suġġett ewlieni u nagħmel sommarju tal-punti importanti.
- Kapaċi napplika l-għarfien u l-fehim tiegħi f'kuntesti differenti.
- Kapaċi nimmaniġġja l-ħiliet tiegħi, inkluż il-ħiliet fil-litteriżmu u fl-għadd.
- Jiena nifhem li t-tagħlim jinvolvi proċessi differenti.

It-Tagħlim Kreattiv

- Kapaċi nieħu inizjattiva fl-iddisinjar ta' prodotti ġodda.
- Kapaċi naħseb fuq modi ġodda ta' kif nagħmel użu tajjeb mill-oġġetti.
- Kapaċi nuża l-immaġinazzjoni u l-kreattività tiegħi.
- Nippreferi nagħmel xogħol aktar ta' sfida milli nibqa' nagħmel xogħol ħafif.
- Kapaċi niffaċċja esperjenzi ġodda ta' sfida u nitgħallem minnhom.
- Kapaċi nitgħallem billi nesplora attivitajiet, esperjenzi tal-ħajja u l-ambjent fiżiku.
- Kapaċi ninvolvi ruħi f'logħob mhux ippjanat u spontanju.
- Kapaċi ninvolvi ruħi f'logħob ippjanat u bi skop.
- Nifhem li kapaċi nitjieb u nitgħallem u jekk neħel kapaċi nara x'inhuma d-diffikultajiet tiegħi, insolvi l-problemi tiegħi u nimxi 'l quddiem.

Il-Litterizmu

Wieħed mill-aktar aspetti importanti tal-litterizmu f'Malta huwa l-implikazzjoni li persuna litterata tkun midħla tal-Malti u l-Ingliż. Fattur essenzjali biex niżguraw li Malta tibqa' pajjiż bilingwali huwa li niżguraw li l-istudenti tagħha jiżviluppaw kompetenzi ugwali fil-qari, il-kitba, is-smigħ u l-fehim fiż-żewġ lingwi uffiċjali mis-snin bikrin tagħhom, preferibbilment mill-kindergarten. Fattur ieħor huwa li niżguraw li l-istudenti jiżviluppaw il-ħila li jaqilbu mill-Malti għall-Ingliż (jew vice versa) skont il-bżonn tal-mument. Li niksbu litterizmu bilingwali fl-edukazzjoni tagħna tfisser li ż-żgħażagħ tagħna jħossuhom komdi u kunfidenti jużaw iż-żewġ lingwi.

L-iżvilupp tal-litterizmu ser ikun jeħtieġ approċċ mill-iskola kollha li jkun rifless b'mod ċar fil-politiki tal-iskola fejn ikun hemm sforz konxju biex tkun promossa komunità għal-litterizmu matul il-kurrikulu kollu. Il-litterizmu għat-tagħlim hu parti intrinsika mill-ħajja skolastika, u d-dominju ta' kull suġġett jista' jservi bħala kuntest li fih l-iżvilupp tal-ħiliet tal-litterizmu jistgħu jissaħħu. Barra minn hekk, l-iskejjel għandhom jistinkaw għal ambjent għani fil-litterizmu billi jużaw it-teknoloġija bħala pjattaforma.

Ir-relevanza tal-qari bil-vuċi u l-preżentazzjoni ta' ideat lil udjenza u l-opportunitajiet għal lingwaġġ kuntestwalizzat u r-reċtar (drama) għandhom ikunu identifikati b'mod ċar bħala komponenti tal-litterizmu mitkellem matul il-kurrikulu. L-enfasi fuq l-importanza tat-taħdit huwa essenzjali biex ninkoraġġixxu kulturi u komunitajiet li jitgħallmu b'mod attiv.

Fir-rigward tal-qari, l-aspett divertenti u interattiv huwa importanti ħafna; l-għan tal-qari inizjalment għandu jkun għad-divertiment/interess u l-komunikazzjoni. Il-valur tad-divertiment fil-qari, li huwa marbut mill-viċin mal-attitudni u d-dispożizzjoni tal-lingwa, huwa kruċjali speċjalment fis-Snin Bikrin. Imbagħad isegwi l-ħsieb kritiku u kreattiv, fejn l-istudent dejjem aktar jieħu kontroll tat-testi f'dominji differenti u jikseb aktar għarfien.

Il-kisbiet mit-tagħlim tas-suġġett:

Is-smigħ u t-taħdit

- Kapaċi nitkellem f'firxa ta' sitwazzjonijiet, kemm formali u informali, inqabbel ir-reġistru u l-lingwaġġ mas-sitwazzjoni u l-udjenza.
- Kapaċi nisma' u nifhem tajjeb test mitkellem u nwieġeb jew napplika l-informazzjoni b'mod addattat b'kummenti u/jew mistoqsijiet.
- Kapaċi nuża lingwaġġ biex nippreżenta l-ħsieb tiegħi b'mod loġiku u ċar u kapaċi nitkellem biex ninvolvi udjenza waqt li nanalizza u nevalwa permezz ta' approċċ miftuħ.
- Kapaċi nuża l-lingwa mitkellma biex naqsam l-ideat tiegħi b'mod kollaborattiv, napprezza l-elementi soċjali ta' konverżazzjoni bħal nistenna sakemm imissni u nisma' dak li għandu xi jgħid ħaddieħor.

Lingwaġġ espressiv

- Kapaċi nuża lingwaġġ espressiv biex niżviluppa l-ħsibijiet tiegħi, billi nuża kliem biex nesplora, niċċara u nikkonferma ideat.
- Kapaċi nuża lingwaġġ espressiv biex niżviluppa l-ħsibijiet tiegħi u l-ħsibijiet ta' ħaddieħor billi nikkontribwixxi għad-diskors esplorattiv tal-pari tiegħi u d-djalogu tal-għalliema tiegħi.
- Kapaċi nuża lingwaġġ espressiv biex norganizza u nipprattika ideat, argumenti u strutturi tal-lingwa biex nissintetizza u nevalwa qabel nikteb u waqt l-editjar.

Il-qari u l-fehim

- Kapaċi niddeċifra l-kitba b'mod effettiv u b'suċċess nistabbilixxi r-rabta multisensorjali u l-fenomenu tal-għarfien bejn grafema u fonema.
- Kapaċi naqra test b'mod mexxej u nifhem x'hemm miktub, nikseb għarfien u nieħu gost fil-proċess.
- Kapaċi nagħżel testi reali, virtwali u multimedjali għad-divertiment u biex inżomm ruħi infurmat/a, nibni tifsira mit-test billi nuża kliem u informazzjoni viżiva jew bl-awdjo biex nikkonferma, nikkumplementa jew inbiddel dak li diġà naf filwaqt li nwarrab dak li huwa superfluwu.
- Kapaċi nħares lejn testi bi skop: Jiena konxju/konxja minn dak li nittama li nikseb minnhom u kapaċi nuża mezzi ta' rkupru, verifiki u links biex insegwi temi jew ideat permezz ta' għadd ta' mezzi, inkluż testi assistiti mit-teknoloġija.
- Kapaċi nagħżel testi addattati għall-finijiet tiegħi, billi nikkunsidra l-qarrejja u l-provenjenza impliċita kif ukoll is-suġġett u l-format.
- Kapaċi nidentifika u nsegwi konvenzjonijiet tal-qari tas-suġġetti akkademiċi tiegħi, rigward il-post u l-iskop tat-testi tal-qari fit-tagħlim u nistaqsi jew naċċetta l-awtorità ta' dawn it-testi.

Il-kitba

- Nista' nuża dak li qrajt, dak li għamilt u dak li ħassejt id-dar, l-iskola u waqt il-logħob fil-kitba tiegħi.
- Kapaċi nwassal il-ħsibijiet tiegħi b'mod qawwi u elokwenti permezz tat-taħdit u l-kitba.
- Kapaċi nagħżel lingwaġġ, reġistru, ġeneru u midjum addattati għat-testi li nikteb.
- Kapaċi nuża l-kitba f'manuskritti (bil-miktub) kif ukoll f'forma diġitali biex ninforma, nipperswadi u nagħti divertiment lill-oħrajn.
- Kapaċi nuża l-kitba biex nikkunsidra ideat u nirrifletti fuq u nikkonsolida l-ħsieb u t-tagħlim tiegħi stess. Kapaċi nsegwi konvenzjonijiet bil-miktub ta' ġeneri u suġġetti li qed nistudja.

Il-preċiżjoni

- Kapaċi nikteb b'mod preċiż billi nuża konvenzjonijiet u regoli tal-lingwa bħal dawk stabbiliti minn Standard English / Il-Kunsill Nazzjonali tal-Ilsien Malti / l-Akkademja tal-Malti.
- Kapaċi nuża l-għarfien tiegħi tal-morfoloġija kif ukoll l-għarfien fonoloġiku tiegħi u l-memorja viżiva biex nipprova nispelli kliem mhux familjari u nagħraf kliem ortografikament ħażin.
- Kapaċi nuża firxa wiesgħa ta' punteġġjatura biex il-qarrejja jkunu jistgħu jifhmu ċar dak li qed ngħid.

L-ippjanar u r-riflessjoni

- Kapaċi nippjana x-xogħol bil-miktub tiegħi u naħseb fuq dak li nixtieq nikkomunika qabel nibda nikteb.
- Kapaċi nifhem il-bżonn ta' abbozzar; kapaċi neditja u nagħmel il-qari tal-provi tax-xogħol tiegħi u nħalli biżżejjed żmien biex intemm biċċa xogħol.
- Kapaċi nirrifletti fuq il-kitba tiegħi u naħseb fuq kif nitgħallem l-aħjar.

Learning
Outcomes
Framework

Dan id-dokument jagħmel parti mill-Proġett ESF1.228 bl-isem 'id-Disinn tal-Qafas tal-Kisbiet mit-Tagħlim, marbut mal-programmi ta' Tagħlim u Assessjar b'rabta mat-Taħriġ' implimentat fil-Programm Operattiv II – Politika ta' Koeżjoni 2007-2013, parzjalment iffinanzjat mill-Fond Soċjali Ewropew tal-Unjoni Ewropea bir-rata ta' ko-finanzjament: 85% Fondi tal-UE; 15% Fondi Nazzjonali.

© Direttorat għall-Kwalità u l-Istandardizzazzjoni fl-Edukazzjoni 2015

Direttorat għall-Kwalità u l-Istandardizzazzjoni fl-Edukazzjoni,
Ministeru għall-Edukazzjoni u x-Xogħol,
Triq l-Assedju l-Kbir, il-Furjana VLT 2000
Malta

Pubblikatur: Direttorat għall-Kwalità u l-Istandardizzazzjoni fl-Edukazzjoni

www.schoolslearningoutcomes.edu.mt

Programm Operattiv II - Politika ta' Koeżjoni 2007-2013
Insaħħu Ħilitna għall-Aktar Impjiegi u Kwalità ta' Ħajja Aħjar
Proġett parzjalment iffinanzjat mill-Unjoni Ewropea
Fond Soċjali Ewropew (FSE)
Rata ta' Ko-finanzjament: 85% Funds UE; 15% Fondi Nazzjonali

Ninvestu fil-futur tiegħek